АРХИВ

АЗӘРБАЈҸАН

1965 № 7-9

Илјас Әфәндијев

Сән һәмишә мәнимләсән

Јахуд

(Бој чичәји)

ИШТИРАК ЕДИРЛӘР:

Һәсәнзадә
Хуршуд ханым—онун арвады
Наркилә
Нәзакәт—онун анасы
Фәрәч—Нәзакәтин әри
Фәрәчов—заводда кадрлар шө'бәсинин мүдири
Сарысач гыз
Ишчиләр, оғланлар.

Вағзал.

Мә'лум олур ки, һәр кәс өз адамыны јола салыр. Өн планда дајанмыш Һәсәнзадә кимә исә бахыб күлүмсәјир. Лакин онун тәбәссүмү чох һәјәчанлыдыр. О, бүтүн харичи аләмдән тәчрид олунараг јалныз көзләрини зилләдији адамла мәшғулдур. Гаршыда кәлән Наркилә ону көрүб дајаныр. Һәсәнзадә буну һисс етмир.

Ајдынын сәси — Даһа дурма, ата, истидир.
Һәсәнзадә — Јатанда пәнчәрәни өрт.
Ајдынын сәси—Архајын ол.
Һәсәнзадә—Сојуг су ичмә. Анкинан тәзә јахшы олуб.
Ајдынын сәси (Сәбри түкәнмиш)—Дедим ки, архајын ол.

Наркилә сүр'әтлә көзүнү сәс кәлән тәрәфдән чәкиб Һәсәнзадәјә бахыр. Лакин Һәсәнзадә оғлунун сәрт чавабындан инчимәмишдир.

Һәсәнзадә—Јолда консерв јемә.
Ајдынын сәси — Јахшы, ата, кет.

...Ахырынчы зәнк. Гатар тәрпәнир.

Ајдынын сәси — Саламат гал, ата. Чатан кими телеграм вурачағам. Мәндән архајын ол.

...Һәсәнзадә даһа динмир. О, чох мүтәәссирдир. Ири вә көзәл әлини һавада зәиф-зәиф тәрпәдәрәк оғлу илә сәссиз видалашыр. Гатарын сәси кетдикчә узаглашыр. Һәсәнзадә дәриндән нәфәс алараг башыны ашағы салыб кери дөнүр. Бүтүн бу мүддәтдә көзләри Һәсәнзададә олан Наркилә санки бу саат она нә исә һәјәчанлы бир сөз дејәчәк. Лакин Һәсәнзадә онун варлығыны һисс етмәјәрәк јанындан кечиб кедир.

Гыз ону еји һәјәчанлы, пәришан нәзәрләрлә мүшајиәт едир...

Сәһнә һәрләнир... Һәсәнзадә өз ејванына чыхараг дајаныб папирос јандырыр.

...О, тез-тез папирос чәкир вә будаглары ејвана әјилмиш сөјүд ағачына бахыр...

...Гаршыдакы бинанын артырмасында исә Наркилә дајанмышдыр. Онун көзләри Һәсәнзадәјә зилләнмишдир. Елә бил ки, гыз онун бахышларыны тутуб өз үзәриндә сахламаг истәјир. Лакин Һәсәнзадә ону көрмүр.

...Һәсәнзадә өз дәрди илә мәшғулдур. Бу вахт узаг бир мусиги ешидилир... вә әтрафын сәссизлији ичиндә адама елә кәлир ки, бу мусиги намә'лум заманлардан индијә гәдәр давам едиб кәлир вә бундан сонра да әбәди олараг давам едәчәкдир... Сәһнә тәдричлә гаранлыглашыр... вә гаранлыглашдыгча һәмин мусиги дә узаглашыр... Сонра... мави бир ишыг ичиндән Хуршуд ханым чыхыр.

Хуршуд ханым—Нијә бу гәдәр бикефсән, Ајдын инди бөјүк оғландыр. Нә олачаг...
Һәсәнзадә — Бу ијирми ики илдә биринчи дәфәдир ки, мән ондан белә узун мүддәтә ајрылырам.
Хуршуд ханым — Һансы ата-ана һәмишә өз өвлады илә бир јердә олуб?
Һәсәнзадә—Елдир...
Хуршуд ханым — Билирәм... тәклик сәнин үчүн чәтин олачаг.
Һәсәнзадә—Нә етмәли... Тәки чаны сағ олсун.

Пауза. Мусиги давам едир

Хуршуд ханым — Кәрәк евләнәјдин.
Һәсәнзадә—О дәһшәтли кечәдә сән өзүн дедин ки, евләнмә.
Хуршуд ханым (Тәгсиркар) — Мән сәһв етмишдим...
Һәсәнзадә—Һамысы бирдир... О заман сән «евлән!» десәјдин дә, мән буну бачармаздым...
Хуршуд ханым—Кәрәк... евләнәјдин...

Гыса пауза. Мусиги давам едир

Ајдын сәни чох инчидирди. Ахы, о, елә көрпәликдән надинч иди...
Һәсәнзадә—О тез-тез хәстәләнирди.
Хуршуд ханым—Мән сәнин бир кечә јухусуз галмағына дөзмүрдүм... Амма о сәни ајларла јухусуз гојурду...

Һәсәнзадә—Башга чүр мүмкүн дејилди. Ону сојугдан көзләмәк лазым иди.
Хуршуд ханым—О көрпәликдә дә һәмишә нараһат јатырды.
Һәсәнзадә (Дүшүнчә ичиндә)—Сонра да мәктәб һәјаты (күлүмсәјир). Бир күн олмурду ки, директор зәнк вуруб ондан шикајәт еләмәсин... Нә исә... бунлар артыг кечмишдә галыб. О бизим зәһмәтимизи итирмәди.
Хуршуд ханым—«Бизим» јох, сәнин! Мән вәфат еләјәндә онун ики јашы вар иди.
Һәсәнзадә—Елдир. Анчаг мән сәнин јерини верә билмирдим. Тез-тез әсәбиләширдим. Сәһвләр едирдим.

Гыса пауза. Мусиги давам едир

Сәнин вәфатындан үч-дөрд ај сонра биз тәзә бинаја көчмүшдүк. Бир күн о, мәнә, сәни ашағыда, дарвазанын јанында көрмүш олдуғуну сөјләди. Дејир «анама дедим ки, бах, бурда олуруг, нијә кәлмирсән?».
Хуршуд ханым—Мән һәмишә сәнин күчлү тәбиәтинлә фәхр едәрдим. Нијә белә шејләри јадында сахламысан.
Һәсәнзадә—Көрүнүр, инсан һәмишә бир чүр галмыр...
Хуршуд ханым — Евлән!
Һәсәнзадә—Кечдир.
Хуршуд ханым—Гырх алты јаш һәлә гочалыг демәк дејил.

Гыса пауза

Һәсәнзадә—Сән мәним үчүн һәддиндән артыг јахшы олмусан...
Хуршуд ханым—Дејирләр мәһәббәт дә чанлы организм кими гочалыр вә нәһајәт өлүр...
Һәсәнзадә—Бәлкә дә... Анчаг јәгин ки, бунун үчүн ијирми ил аздыр...
Хуршуд ханым—Евләниб өзүнә тәзә һәјат гурмаға сәнин чохдан һаггын вар иди. Сачларын ағаранда ијирми сәккиз јашын һәлә тамам дејилди...
Һәсәнзадә—Бунун үчүн мән кимсәјә миннәт гојмурам. Чүнки һеч бир заман үрәјимин зиддинә һәрәкәт еләмәмишәм... Өзүмү һеч бир сәадәтдән мәһрум етмәк фикриндә дә олмамышам. Демәк истәјирәм ки, мән садәчә олараг өз вәзифәми јеринә јетирмишәм... Бурада тәәччүблү вә ја фөвгәладә нә вар ки...
Хуршуд ханым—Елә демә... сән кәнч идин... көзәл идин. Биз евләнәндән сонра да гызларын телефон зәнкләри кәсилмәк билмирди...
Һәсәнзадә—Бәлкә дә мәним јеримә бир башгасы олсајды сәнин вәфатындан бир-ики ил сонра евләнәрди... Сән дејән кими, өзүнә тәзә һәјат гурарды... Бәлкә бу Ајдын үчүн дә јахшы оларды... Анчаг... Мән буну бачармадым. Һәр дәфә бу барәдә дүшүнәндә... Јох, бу мүмкүн дејилди вә мән бу чүр һәрәкәт етмәдијим үчүн өзүмү мәзәммәт етмирәм!.. Мән чәкдијим әзијјәтләрдән, мәһрумијјәтләрдән наразы дејиләм...

Гапы зәнки. Мусиги тамам сусур. Хуршуд ханымын үзәринә дүшән ишыг сөнүр. Һәсәнзадә гапыны ачыр. Наркилә әлиндә бир јығын гәзет вә журнал дахил олур.

Наркилә (Һәјәчаныны зорла боғараг)—Бунлары гапыда поччталјон верди... Өзү санчыланмышды. Она көрә дә мән алыб кәтирдим...

Һәсәнзадә—Чох сағ олун. (Гәзет вә журналлары ондан алыб дәјирми һәсир столун үстүнә гојур). Сиз бизим бу гоншудакы мүһасибин гызы дејилсиниз?

Наркилә—Хејр... О мәним аталығымдыр.

Һәсәнзадә—Охујурсунуз?

Наркилә—Бу ил ониллији гуртардым. Анчаг али мәктәбә кирә билмәдим.

Һәсәнзадә—Нә үчүн?

Наркилә — Бир балым чатмады... (Бирдән гызышыб өзүндән чыхараг) Дил мүәллими кифир бир гыз иди, дөрд әвәзинә көтүрүб үч верди.

Һәсәнзадә (Күлүмсәјәрәк)—Мәнчә, мүәллимә һаггында белә данышмаг јахшы дејил.

Наркилә (Тутуларағ)—Бағышлајын...

Һәсәнзадә—Ејби јохдур, јахшы һазырлашыб кәлән ил кирәрсиниз.

Наркилә — Јаман да кирәрәм...

Һәсәнзадә—Һәр һалда руһдан дүшмәк лазым дејил. Бәс инди нә едирсиниз?

Наркилә—Һеч нә...

Һәсәнзадә—Ишләмәк истәмирсиниз?

Наркилә—Иш јохдур. Анамла сизин заводун кадрлар шө'бәсинә кетдик. Бир шеј чыхмады.

Гыса пауза.

Һәсәнзадә—Нарјадчы вәзифәсиндә ишләрсиниз?

Наркилә—Сиз дејәндән сонра нијә ишләмирәм.

Һәсәнзадә—Мәним демәјим башга, сизин үрәјиниздән олмағы башга.

Наркилә—Ишләрәм.

Һәсәнзадә (Зәнк едир)—Алло, Фәрәчов.

Ишыг ејни заманда телефон хәттинин о бири учунда олан Фәрәчову ишыгландырыр.

Һәсәнзадә — Ора бир гыз кәләчәк, ады... (Наркиләјә) адыныз нәдир?

Наркилә—Наркилә.

Һәсәнзадә (Телефонла) — Ады Наркилә ханымдыр. Ону срағагүн ордуја кедән оғланын јеринә нарјадчы тә'јин едәрсиниз.

Фәрәчов (Наразылығыны кизләдәрәк)—Ба... ба... баш үстә, јолдаш директор.

Һәсәнзадә дәстәји асыр. Фәрәчовун үзәринә дүшән ишыг сөнүр.

Наркилә—Көрүрсүнүз... Амма дүнән бизә дејирди оғланын јеринә адам көтүрмүшүк.

Һәсәнзадә—Сабаһдан кедәрсиниз, әлли манат да маашыдыр...

Наркилә (Гүрурла)—Онун әһәмијјәти јохдур.

Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Јә'ни о гәдәр дөвләтлисиниз?

Наркилә—Алтмыш манат да атамын тәгаүдүнү алырам.

Һәсәнзадә—Атаныз вәфат еләјиб?

Наркилә—Бәли... Мән бир јашында оланда... Мүһарибәдә вурулуб. Баш лејтенант имиш.

Һәсәнзадә папирос јандырыр.

Оғлунузу һара јола салырдыныз?

Һәсәнзадә—Башгырдыстана.

Наркилә—Орда ишләјәчәк?

Һәсәнзадә башы илә тәсдиг едир.

Һәмишә?!

Һәсәнзадә—Ким билир... Һәләлик үч иллик вахта кедиб.

Наркилә—Кәрәк ки, мүһәндисдир...

Һәсәнзадә—Бәли. Нефт институтуну гуртарыб.

Наркилә—Дарыхырсыныз?

Һәсәнзадә—Дарыхдым нә олачаг...

Гыса пауза

Наркилә—(Мүтәәссир)—Бәлкә сизин үчүн бир иш көрмәк лазымдыр?

Һәсәнзадә—Сағ олун. Лазым олан ишләри өзүм көрмәјә адәт етмишәм.

Наркилә—Билирәм... оғлунуз каникула кәләндә һәр сәһәр ондан әввәл дуруб чај гојурдунуз. Гәлјаналты һазырлајырдыныз...

Һәсәнзадә—Еләдир...

Наркилә — Мән саатларла о тәк пәнчәрәнин габағында отуруб сизә тамаша едирдим... Сизин исә бундан хәбәриниз јох иди.

Һәсәнзадә—Хәбәрим вар иди.

Наркилә (Севинчлә)—Доғрудан?.. Амма елә билирдим сиз бир дәфә дә олсун мәни көрмәмисиниз...

Һәсәнзадә—Нә үчүн... Гоншу дејилик...

Наркилә (Мә'јус)—Еләдир... гоншујуг...

Гыса пауза.

Һәмишә сизин оғлунуз кәләндә мән севинирдим.

Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Доғрудан мы?..

Наркилә (Һәсәнзадәнин аһәнкиндәки мә'наны дујараг)—Мән сизә көрә севинирдим!

Һәсәнзадә—Мәнә көрә?

Наркилә—Бәли. О кәләндә сизин кефиниз јахшы олурду. Данышырдыныз, күлүрдүнүз... О олмајанда исә саатларла бу һәсир креслода отуруб елә һеј папирос чәкирдиниз. Һеј дүшүнүрдүнүз...

Һәсәнзадә—(Күлүмсәјир)—Гочалара башга даһа нә галыр ки...

Наркилә—Сиз гочасыныз?

Һәсәнзадә—Әлбәттә.

Наркилә—(Ачыгланыр)—Јохса сиз мәни јүнкүлбејин бир гыз һесаб едирсиниз?

Һәсәнзадә—Гәтијјән!

Наркилә—Онда нә үчүн һејлә дејирсиниз?

Һәсәнзадә—Мәним өзүм һаггымда елә демәјимин сизә нә дәхли ола биләр?

Наркилә—Чох сағ олун. Мән сиздән белә кобуд сөзләр көзләмәздим.

Һәсәнзадә—Бағышлајын.

Наркилә—Јох, сиз мәндән үзр истәмәјин... лап үрәјими парчапарча еләсәниз дә, мән сизин үзр истәмәјинизә разы олмарам.

Һәсәнзадә—Тәшәккүр едирәм.

Гыса пауза.

Сиз чох роман охујурсунуз?

Наркилә—Нә үчүн сорушурсунуз?

Һәсәнзадә—Елә-белә.

Наркилә — Хејр, мән Робинзон Крузодан башга һеч бир роман-зад охумамышам. (Тәшәххүслә). Мән ријазијјатчыјам. Физикаја, ријазијјата аид әлимә нә кечди бурахмарам.

Һәсәнзадә—А... белә дејин.

Наркилә — Нә гәдәр чалышдым—о кифир гызы баша сала билмәдим ки, мән ријазијјатчы олмаг истәјирәм. Грамматикадан үч алсам да јола кедәрәм.

Һәсәнзадә—Бәс ахы, дедик мүәллим һаггында белә һөрмәтсиз данышмаг јахшы дејил...

Наркилә—Бағышлајын... Јадымдан чыхды. Сөз верирәм.

Пауза. Һәсәнзадә папирос чәкир, гыз бахыр

Тәбиәтин гәрибә сирләри вар...

Һәсәнзадә—Нечә бәјәм?

Наркилә—Оғлунуз сизә о гәдәр охшајыр ки.

Һәсәнзадә—Һә... бир аз охшајыр.

Наркилә—Бир аз јох, лап чох!.. Көзләри, јериши... Дурушу, һәтта папирос чәкмәји...

Һәсәнзадә (Тәәччүблә)—Мәкәр о, папирос чәкир?

Наркилә (Өзүнү итирәрәк)—Јох... Бәлкә... елә-белә мәшғулијјәт еләјирмиш. Мән бирчә дәфә көрмүшдүм. Онда да ики ағыз чәкәндән сонра үз-көзүнү бүрүшдүрүб туллады. Доғру дејирәм.

Һәсәнзадә—Јәгин ки, доғру дејирсиниз...

Наркилә (Она диггәтлә бахараг) — Јох! Јалан дејирәм! Папиросу ахыра гәдәр чәкди!

Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Үз-көзүнү дә бүрүшдүрмәди.

Наркилә—Јох! (Үсјанкар) Ахы, чәкәндә нә олар... Машаллаһ пәһләван кими оғландыр. Папирос она нејлијәчәк (јаваш вә мүтәәссирсәслә). Мән истәјирәм ки, сиз һеч бир шејин фикрини еләмијәсиниз...

Һәсәнзадә—Баша дүшүрәм... Сағ олун...

Наркилә—Хошбәхтлик күн кими онун башы үзәриндә һәрләнир.

Һәсәнзадә (Бирдән чанланараг)—Сиз еләми күман едирсиниз?

Наркилә — Әлбәттә... Али тәһсилли, ағыллы, көзәл... сағлам. Сизин кими дә атасы!.. Хошбәхтлик үчүн даһа ајры нә лазымдыр ки?!.

Һәсәнзадә (Дәриндән нәфәс алараг)—Јох... Һәгиги хошбәхтлик үчүн сизин дедикләриниз һәлә чох аздыр. Әсил мәсәлә бу сифәтләрдән нечә истифадә еләмәкдә, инсанлар үчүн, өзүн үчүн нә кими хејирли ишләр көрмәкдәдир.

Наркилә (Пәришан) — Инсанлар үчүн...

Һәсәнзадә—Доғру дејилми?

Наркилә (Бирдән)—Јох!

Һәсәнзадә—Бәлкә сиз һамыја кин бәсләјирсиниз?

Наркилә—Сиздән вә јазыглардан башга!

Һәсәнзадә—Јазыг кимләрә дејирсиниз?

Наркилә (Хәјал ичиндә)—Сурикә, анама...

Һәсәнзадә—Сурик нәјиниздир?

Наркилә—Јолдашымдыр... Ониллији бир јердә гуртармышыг. Доғрудур, бир аз јүнкүлбејинлији вар... Анчаг јазыгдыр. Анам да јазыгдыр, чүнки ирадәсиздир, горхагдыр. Рича едирәм кәлин бу барәдә данышмајаг... Мән сизин үрәјинизи гысмаг истәмирәм.

Һәсәнзадә—Ејби јохдур. Мәним үрәјим о гәдәр дә нәрмә-назик дејил.

Наркилә (Риггәтлә)—Мән, оғлунуздан ајрылдығыныз бу ағыр дәгигәләриниздә сизә нә исә үрәкачан бир шеј данышмаг истәрдим...

Һәсәнзадә—Тәшәккүр едирәм. Сиз бир аз өз һәјатыныз һаггында сөһбәт еләсәјдиниз...

Наркилә—Мәним һәјатымын бир гијмәти олсајды ону сизә јүз дәфә данышардым.

Һәсәнзадә—Ким дејир ки, сизин һәјатынызын гијмәти јохдур?

Наркилә (Бирдән әсәбиләшәрәк)—Ким! Анам! Атамын јерини тутан о көстәбәк! Үзүмә бахыб шит-шит күлүмсәјән, мәни товлајыб јолдан чыхармаға чан атан фәрсиз оғланлар! Грамматикадан үч вериб мәним али мәктәбә кирмәјимә мане олан о гыз! Һамы... Һамы!..

Бирдән креслоја јыхылараг һөнкүрүб әлләри илә үзүнү тутур.

Һәсәнзадә—Сакит олун... ағламаг нәдир.

Пауза. Бајагкы мусиги јенидән башлајыр. Јенидән адама елә кәлир ки, бу мусиги мин илләрдир елә-белә давам едир...

Наркилә (Бирдән әлини үзүндән чәкәрәк)—Доғруданмы сиз мәним һәјатым һаггында ешитмәк истәјирдиниз?!.

Һәсәнзадә—Бәли. Данышын.

Наркиләнин көзләри санки јол чәкир... Һәмин мусиги јенидән башланыр вә бу мусигинин аһәнкинә ујғун оларағ сәһнә јаваш-јаваш гаранлыглашыр...

Наркилә—Анамын икинчи дәфә әрә кетмәји јадыма кәлмир. Дејирләр онда мән, көк, сағлам, күләјән бир ушаг имишәм. Лакин илләр кечиб мән бөјүдүкчә бу шәнлик дә силиниб кедирди.

Мусиги сусур. Сәһнә тамам гаранлыглашыр... вә гаранлыгда Наркиләнин бу сөзләри ешидилир.

Мәним һәјатымда фәрәһсиз, сыхынтылы күнләр башланырды...

Сәһнә јенидән ишыглананда Наркиләнин ата евиндә јемәк отағы көрүнүр. артыг јеткин бир гыз олан Наркилә тез-тез мәтбәхдән габ-гачаг кәтирир. Лакин бу ишин онун үчүн сон дәрәчә хошакәлмәз бир һал олдуғу һисс едилир. Нәзакәт ханым јемәк столунун үстүнү дүзәлдир. Наркилә графини кәтириб гојанда сүфрәнин үстүнә су төкүлүр.

Нәзакәт—Нијә үсуллу һәрәкәт еләмирсән... Инди бир дә сүфрәни дәјишим?

Наркилә—Лазым дејил. Бир дамчы төкүлүб.

Нәзакәт—Сән онун хасијјәтини билирсән. Шораба да јадымыздан чыхыб...

Тәләсик мәтбәхә кедир. Гыз анасынын ардынча дарыхыб тәнкә кәлмиш бир нәзәр салыр. Сонра дәриндән нәфәс алараг јахынлашыб радиону ачыр. Отаға зәриф бир мусиги долур. Нәзакәт һәјәчанла дахил олуб шорабаны столун үзәринә гојараг радиону бағлајыр.

Нәзакәт—Нә гајырырсан... Билмирсән о ач оланда белә шејләрә дөзмүр?!

Бајырдан ајаг сәсләри

Нәзакәт (Пычылты илә)—Кәлир...

Вә о јалварычы бир ифадә илә гызына бахыр. Наркилә онун нә демәк истәдијини баша дүшәрәк сәһнәнин икинчи отағы әвәз едән һиссәсинә кечир.

Фәрәч ағыр аддымларла дахил олур. Нәзакәт ханымын она дикилән нәзәрләриндә
бир ваһимә вардыр. Фәрәч һәсир шләпасыны чыхарыб Нәзакәтә верәрәк мәтбәхә јөнә-
лир... Нәзакәт дә онун ардынча кедир. Сонра Фәрәчин фынхыра-фынхыра, сују үзүнә
шаппылдада-шаппылдада нечә јујундуғу ешидилир вә бүтүн бу сәсләрин Наркиләјә ол-
дугча хошакәлмәз бир тә'сир бағышладығы, ону әсәбиләшдирдији дујулур. Нәзакәт
јемәклә долу бошгабы чох еһтијатла кәтириб столун үстүнә гојур. Фәрәч јаш әлләрини
һавада тутараг кәлир.

Ф ә р ә ч — Мәһрәба!

Нәзакәт јүјүрүб мәһрәба кәтирир. Фәрәч мәһрәбаны алыб гуруланараг јенә дә ар-
вадына гајтарыр. Сонра тәнтәнә илә ирәлиләјиб јемәк столунун архасына кечир. Нәза-
кәт мәһрәбаны гојуб гајыдараг ајаг үстүндә дајаныб әринә тамаша едир. Онун бахыш-
ларында мүтилик вә горху һисс олунур.

Ф ә р ә ч—Истиот!

Н ә з а к ә т—Көрүрсән... Јенә дә јаддан чыхыб...

Келиб кәтирир. Пауза. Бүтүн бу мүддәтдә Наркилә о бири отагда әввәлчә китаб
көтүрүб охумаг истәјир, лакин охуја билмир. Сонра китабы јерә гојараг јарымчыг гал-
мыш әл ишини көтүрүб тикмәк истәјир. Лакин тикә билмәјәрәк кәнара атыр. Һисс олу-
нур ки, о бири отагдан кәлән чәнкәл-бычаг сәсләри ону әсәбиләшдирир.

Ф ә р ә ч—Қампот!

Нәзакәт бир стәкан кампот кәтирир. Фәрәч бир гуртум алыб арвадына бахыр.

Ф ә р ә ч—Истидир.

Н ә з а к ә т (Тәгсиркар)—Бу күн ишдән кеч чыхдыг...

Ф ә р ә ч (Наркилә олан отаға ишарә илә)—Бәс о нејләјирди?..

Н ә з а к ә т—О да јолдашыкилә кетмишди...

Ф ә р ә ч—Демәк бура меһманханадыр...

Наркилә ачығындан бармағыны дишләјир.

Н ә з а к ә т (Кампоту көтүрүр)—Гојум сојудучуда бир аз галсын.

Ф ә р ә ч—Чај!..

Н ә з а к ә т—Ики дәгигәјә гајнар.

Ф ә р ә ч (Гәзәблә)—Гајнар!.. (Галхыб әсәби һалда башдакы гапыја тәрәф јөнәлир вә бирдән ајаг сахлајараг кери дөнүр. Наркилә олан отаға ишарә илә) Сән онунла данышдын?

Н ә з а к ә т (Мүгәссир)—Һәлә јох.

Ф ә р ә ч—Даныш! (Баш тәрәфдәки гапыдан чыхыр. Нәзакәт онун ардынча бахыр, үзү јазыг, көмәксиз бир ифадә алыр. Наркилә о бири отагдан кәлир).

Н а р к и л ә—Нә олуб?

Н ә з а к ә т (Тәрәддүд ичиндә)—Һеч бир шеј.

Н а р к и л ә—Ахы о, мәним һаггымда нә исә дејирди. (Гыса пауза) Нијә сусурсан? Нијә динмирсән?

Н ә з а к ә т—Бир аз јаваш...

Н а р к и л ә—Јаваш данышмырам! Бура мәним атамын евидир.

Н ә з а к ә т—Наркилә... гызым...

Н а р к и л ә (Инди јаваш сәслә)—Ах!.. Бирчә баша дүшсәјдим ки, сән... вахты илә көзәл-көјчәк бир кәлин олан сән, онун нәјинә ашиг олмусан?

Н ә з а к ә т—Мән индијә гәдәр бу сирри һеч кәсә ачмамышам, амма инди даһа бөјүк гызсан, сәнә дејирәм: Мән ону севмирәм. Һеч бир заман да севмәмишәм!

Н а р к и л ә—Елә исә... Бәс нечә илдир о бурда нә кәзир?

Н ә з а к ә т — Атандан сонра мән бу дамын алтында тәк галдым... Сән исә көрпәјдин...

Н а р к и л ә—Тәк нијә олурдун? Сән ки, ишләјирдин...

Н ә з а к ә т—Күндүзләр ишләјирдим... кечәләр исә... дүнја көзүмдә гаралырды. Елә бил ки, бу евдә һәр бир шеј... диварлар да, стуллар да дил ачыб мәнә дејирдиләр: «О даһа јохдур... о даһа һеч бир заман кәлмәјәчәк».

Јенә дә биринчи сәһнәдәки мусиги ешидилир. Јенә дә адама елә кәлир ки, бу мусиги дүнја бина олунандан индијә гәдәр давам едир.

Мән һәр јердә... Һәр јердә онун јохлуғуну һисс едирдим. Мәнә елә кәлирди ки, онунла бирликдә бүтүн һәјат мәни тәрк едиб кетмишдир. Сән исә дилбилмәз бир көрпә идин. Сән дүнјадан хәбәрсиз көзләрини мәнә зилләјиб күлүмсәдикчә ваһимә мәни басырды. Мәнә елә кәлирди ки, мүһарибә индичә сәни дә апарыб удачагдыр. Елә бил ки, сојуг салдат сүнкүсүнүн учу сәнин додагларына дирәнмишдир. Сән исә ону әмзик билиб сорурсан... Мән һәр кечә дәһшәтли јухулар көрүрдүм. Мән һәр кечә сәнин, һансы узаг, јијәсиз сәһрада исә дүшүб галмыш јаралы атанын чағырышыны ешидирдим.

Мусиги давам едир.

Тәклик дәһшәт иди (Ағлајыр). Мән јашаја билмирдим. Баша дүш...

Н а р к и л ә (Мүлајим)—Јахшы, сакит ол.

Н ә з а к ә т (Даһа јаныглы ағлајыр)—Јохса... Мән сәнин атанын хатирәсини бу дүнјада һеч бир сәадәтлә әвәз етмәздим.

Пауза. Мусиги давам едир. Мусиги сусур. Сәһнә гаранлыглашыр. Ишыгланaнда Һәсәнзадә папирос чәкәрәк динләјир. Наркилә һәјәчанла сөһбәтинә давам едир.

Н а р к и л ә (Аһ чәкәрәк)—Мән анама инанырдым... Бир дәфә мән онун хәлвәтчә атамын шәклинә бахыб ағладығыны көрмүшдүм. Мән онун һалына јанырдым. Лакин онун зәифлији, характерсизлији мәни дәли едирди.

Һ ә с ә н з а д ә—Бәс сонра нә олду?

Н а р к и л ә—Сонра да белә олду ки...

Сәһнә јенидән гаранлыглашыр. Ишыгланaнда ахшамчағыдыр. Фәрәч арвадынын габағында дајанмышдыр. Наркилә исә о бири отагда өз чарпајысы үстүндә јарыузанмыш һалда јухуламышдыр. Охудуғу китаб синәси үзәринә дүшүб галмышдыр. Онун үзүндә һәјәчанлы бир ифадә вар.

Ф ә р ә ч (Арвадына)—Нә олду, данышдын?

Н ә з а к ә т—Ахы, бу евләр онун атасынынкыдыр. Мән нечә дејим ки, сән кет ајры јердә ол?!

Ф ә р ә ч—Халасы тәк арваддыр. Кетсин онун јанында галсын.

Н ә з а к ә т (Тәгсиркар)—Дејә билмирәм... Үрәјим кәлмир...

Ф ә р ә ч — Демәк о сәнин үчүн доғмадыр, амма бу бириләри өкеј?

Н ә з а к ә т—Өкеј нә үчүн?

Ф ә р ә ч—Бәс нијә онларын да гајғысына галмырсан? Тәк гыз бир отағы тутуб... Амма биз беш баш күлфәт ики балачасына сығышыб галмышыг... Ушагларын дәрс охумаға да јерләри јохдур. (Һирсләнир). Бу исә сәнин вечинә дејил.

Н ә з а к ә т—Гыз һеч вахт ушагларын онун отағында дәрс һазырламаларына мане олмур... Әксинә... өзү һәмишә онлара көмәк eләјир.

Фәрәч—Бу нағыллары гој дурсун. (Бирдән). Мән онун бурда олмасыны истәмирәм, вәссалам, ја о, ја мән!

Тәнтәнә илә отагдан чыхыр. Нәзакәт онун ардынча узун бир нәзәр салыр. Сонра Наркилә олан отаға кирәрәк кәлиб онун јанында отурур. Көзү гызына зилләниб галмышдыр. Јенә дә һәмин мусиги галхыр. Јенә дә заман дајаныр... Наркилә ајылыр. Анасына бахараг санки хәјалыны узаглардан гајтармаға чалышыр.

Наркилә (Галхыб отурараг)—Елә гәрибә јуху көрүрдүм ки.

Нәзакәт—Нә јуху иди?

Наркилә—Көрүрәм мән јашыл бир мешә илә һара исә тәләсирәм. Бирдән гаршыма сачлары ағармыш гәдди-гамәтли бир забит чыхыр. Икимиз дә дајаныг. Сән дә кәлиб чыхырсан... Забит кәдәрли көзләри илә һеј мәнә бахыб сусур.... Мән өзүмү итирирәм. Сән мәнә дејирсән буну танымырсан? Сәнин атандыр дә... Мән дә үрәјимдә дејирәм: бир көр мәним атам нечә јарашыглыдыр...

Нәзакәт—О, мүһарибәјә кедәндә ијирми үч јашында сачлары гапгара бир оғлан иди.

Наркилә галхыб күзкүдә өзүнә узун бир нәзәр салыр.

Наркилә (Көзләри күзкүдә олдуғу һалда охујур. Наркиләнин маһнысы:)

Сән шаһин кими чәсур, мәләк кими көзәл идин.
Сән икидләр ичиндә бир икид идин.
Сәни узаг бир сәһрада синәдән вурдулар...
Дағлардан бир гартал учуб сәнин јанына кәлди.
Башын үзәриндә һәрләнән гарғалар
Ону көрүб гачдылар.
Дүшмәни мәһв едиб гајыдан јолдашларын сәни
Бир палыд алтында дәфн едәјиб кетдиләр.
О вахтдан һәмин гартал һәр ахшам, сәһәр—
Сәнин гәриб мәзарын үзәриндә дөврә вурараг
Көјләрин дәринликләриндә көздән итир.

Фәрәч кәлиб о бири отаға кечир. Һисс олунур ки, гызын маһнысы ону дахилән өзүндән чыхарыр. О, ачығындан стуллары бир-биринә вурур.

Фәрәч (Јемәк отағында стула отурараг гышгырыр) — Боржом!

Нәзакәт диксинәрәк галхыб мәтбәхдән она бир бутулка боржом апарыр.

Фәрәч (Онун үзүнә бахмадан) — Нә олду, данышдын?

Нәзакәт—Јох.

Фәрәч—Нијә?

Нәзакәт—Мән данышa билмирәм!

Пауза. Фәрәч сакит һалда боржому төкүб ичир. Сонра галхыб арвадынын габағында дајанараг тәнтәнә илә билдирир.

Фәрәч—Ја мән, ја о! Бу кечә евә кәлмәјәчәјәм. Сорушсалар әмиоғлукилдәјәм. Сәһәр зәнк едиб гәрарыны мәнә билдирәрсән.

Һәсир шлјапасыны көтүрүб ејни тәнтәнә илә чыхыр. Нәзакәт јериндә донуб галмышдыр.

Наркилә (Кәлир)—Јенә нијә стуллары бир-биринә чырпырды?

Нәзакәт—Наркилә! Гызым! Сән кеч халанла ол. Тәк арваддыр.

Наркилә — Аһа... демәк белә...

Нәзакәт—Јенә дә әввәлки кими көзүм үстүндә олачагдыр.

Наркилә—Јох, мән һеч јерә кетмәјәчәјәм. Бура мәним атамын евидир. Зәһмәт чәкиб сиз кетсәниз, мән өзүмү чох јахшы һисс едәрәм.

Нәзакәт (Ачыглы)—Сән бир адамсан, амма биз беш нәфәр!

Наркилә (Онун сөзүнү тәкрар едир)—Биз!! Бәс сән дејирдин ону истәмирсән?

Нәзакәт (Гышгырыр)—Мәним ушагларым вар!

Наркилә—Ушаглар...

Нәзакәт—Бу нә һәрәкәтдир?! Сән ананла данышырсан!..

Наркилә—Јох. Мән Фәрәчин арвады илә данышырам.

Нәзакәт (Мүлајим)—Ахы, сән инди бөјүк гызсан... Һәр шеји баша дүшүрсән. Мән ки, сәнә изаһ еләдим.

Наркилә—Мән сәни әрә кетмәкдә тәгсирләндирмирәм.

Нәзакәт—Јохса мәним сәни истәмәјимә шүбһә едирсән?

Наркилә—Мән буна да шүбһә етмирәм.

Нәзакәт—Бәс онда сән мәни нәдә тәгсирләндирирсән?

Наркилә—Көләликдә!

Нәзакәт—Мән кимин көләсијәм?

Наркилә (Гышгырыр)—Бир көстәбәјин! Инсанлыгда һаггы олмајан бир рәзилин. Сән бу нечә илдә онун јанында мәнимлә бир кәлмә данышмамысан! Горхмусан ки, көстәбәк һирсләниб сәни атар.

Нәзакәт (Сарсылмыш)— Сән ананын бәдбәхтликләринә ачымаг əвәзинә көр она нәләр дејирсән.

Наркилә—Мән бүтүн үзвләри сағлам олдуғу һалда, өзләрини јалныз ачынмаға лајиг биләнләрә...

Нәзакәт—Нифрәт едирсән, еләми?!

Наркилә—Бағышла... Сән мәни о гәдәр јандырыб төкүрсән ки...

Нәзакәт—Бәлкә дә лә'нәтә кәлмиш мүһарибә олмасајды, бизим арамызда бу сөзләр дә олмазды...

Наркилә—Нә исә... Бу сөһбәтләр артыг кечдир. Демәк сән дә, әрин дә мәним бу евдән чыхыб кетмәјими истәјирсиниз.

Нәзакәт—Мән јох... баша дүш...

Наркилә—Баша дүшүрәм. Һеч сән өзүн дә тәсәввүр едәјә билмәзсән ки, нә гәдәр ајдын баша дүшүрәм.

Нәзакәт—О кетди. Әкәр сән бурда галсан бир дә гајытмајачаг. Мәним исә ондан үч ушағым вар...

Наркилә—Сән ушагларын адыны аз чәк. Дүнјада һеч нәдән хәбәрләри олмајан көрпәләри бир еһтикар аләтинә чевирмәк јахшы дејил. Буну о едәјир, һеч олмазса сән еләмә.

Нәзакәт—Мән сәнин гаршында тәгсиркарам.

Наркилә—Хаһиш едирәм, јалварырам, белә сөзләри гој бир кәнара. Кет дејирсән, кедирәм.

Чамаданыны јығышдырыр

Нәзакәт (Көз јашлары ичиндә)—Аллаһ билир ки, мән сәни нә гәдәр истәјирәм... Сән мәним илкимсән. Сән онун јадикарысан...

Наркилә (Гышгырыр)—Сәнә дедим ки, бу сөзләри гој бир кәнара! Јохса, бах, кетмәрәм. О көстәбәк билир ки, һөкумәтә дүшсәк бу отагларын һеч олмазса бири гануни сурәтдә мәнә чатыр.

Нәзакәт (Горхмуш)—Әлбәттә...

Пауза. Биринчи сәһнәдәки мусиги јенә дә ешидилир. Јенә дә адама елә кәлир ки, бу мусиги дүнја бина оландан индијә гәдәр давам едир. Наркилә атасынын шәклини дивардан алыб чамаданына гојур. Сонра шифанердән бир нечә киши галстуку чыхарыр, һавада силкәләјәрәк тозуну чырпыр...

Нәзакәт—Гој онун галстукларындан бири мәнә галсын.

Н а р к и л ә (Галстуклары чамадана гојараг)—Онун бу бојда еви сәнә галыр, бир галстук нәјинә лазымдыр ки...

Н ә з а к ә т—Нијә сән мәнә гаршы бу гәдәр амансызсан?

Лакин Наркилә даһа ону динләмир. Чамаданыны јығышдырыб гуртарараг бағлајыб көтүрүр, мусиги давам едир.

Н ә з а к ә т—Мән һәр күн сәнин јанына кәләчәјәм.

Наркилә ону динләмәјәрәк диварлары нәзәрдән кечирир.

Н а р к и л ә (Өз-өзү илә данышырмыш кими)—Көвһәр нәнәм дејәрди ки, мәним атам бу отагда доғулуб, сонралар да бура онун иш отағы олуб...

Н ә з а к ә т—Еләдир...

Мусиги сусур

Н а р к и л ә (Тәһдидлә)—Әкәр сиз бураны јатаг отағы еләсәниз мән һөкумәтин әли илә буну тәкрар сиздән алачағам. Инди исә худаһафиз.

Чыхыр. Нәзакәт гызын ардынча узун бир нәзәр салыр. Ишыг тәдричлә тутгунлашыр. Нәзакәт бир ваһимә ичәрисиндә отағы көздән кечирир. Елә бил ки, диварлар јериндән тәрпәнәрәк она тәрәф һәрәкәт едир. Јарымгаранлыг ичиндә һәр тәрәфдән сыхлашан диварларла бирликдә Фәрәч дә ирәлиләјиб Нәзакәтин гаршысында дајаныр. Нәзакәт алачаланмыш көзләри илә әринә бахараг, дәһшәт ичиндә пычылдајыр:

Н ә з а к ә т—Кетди!

Фәрәчин Нәзакәтә зилләнмиш нәзәрләри алтында сәһнә гаранлыглашыр. Ишыг јананда Наркиләнин јени мәнзили көрүнүр. Бу, балача, дар, јарымгаранлыг бир отагдыр. Бир тәрәфдә үзәринә учуз, лакин чох тәмиз адјал чәкилмиш дәмир чарпајы, көһнә диван гојулмушдур. Чарпајынын јанындакы дивара Наркиләнин кәнч атасынын шәкли вурулмушдур. Ортада тәмиз ағ өртүклү стол вә ики көһнә стул вардыр. Наркилә әјниндә халат евини сәлигәјә салыр. Телефон зәнк вурур. Наркилә ирәлиләјиб дәстәји көтүрүр вә бу заман ишыг јалныз онун, бир дә телефон хәттинин о бири тәрәфиндәки автомат будкасынын үзәринә дүшүр. Будкада ултрамода илә кејинмиш сарысач бир гыз телефон дәстәјини гулағына тутмушдур. Онун јанында јенә дә ултрамодада кејинмиш ики кәнч оғлан дајанмышдыр, оғланлардан бири гызын әлиндән тутмушдур.

С а р ы с а ч г ы з—Нана, сәни тәзә мәнзилдә тәбрик едирик.

Н а р к и л ә—Чох сағ олун. Анчаг мәним тәзә мәнзилим бу тәбрикә дәјмәз.

С а р ы с а ч г ы з — Нә данышырсан, Нана. Сән инди азад бир гушсан... Һеч кәс сәндән сорушмајачаг, нијә тез кетдин, нијә кеч кәлдин. Бу ки, дүнјаја дәјәр... Мән сәнә һәсәд апарырам.

Н а р к и л ә (Күлүмсәјир)—Доғруданмы?

С а р ы с а ч г ы з—Вичдан һаггы. (Икинчи оғлана бахараг күлүмсәјир) Нана!

Н а р к и л ә—Нәди!

С а р ы с а ч г ы з — Тез кејин кәл. «Нәркиз» кофесинин јанында көзләјирик.

Н а р к и л ә—Кимлә?

С а р ы с а ч г ы з—Кәләрсән көрәрсән. (Икинчи оғлана бахараг күлүмсәјир). Сәнин үчүн сүрприз вар. (Икинчи оғлан күлүмсәјир).

Н а р к и л ә—Нә сүрприз?

С а р ы с а ч г ы з — Дедим ки, кәләрсән көрәрсән.

Н а р к и л ә—Сән кимләсән?

С а р ы с а ч г ы з—Мән Додиклә?

Н а р к и л ә—Һансы Додиклә?

С а р ы с а ч г ы з—Чапыг Давуду танымырсан?

Н а р к и л ә (Бәркдән күләрәк)—Нә үчүн оғланын үзүнә һејлә сөз дејирсән?

С а р ы с а ч г ы з—Сән дә... оғланын... (Додик онун әлини бәрк сыхыр, гыз гышгырыр) Ој...

Н а р к и л ә—Нә олду?

С а р ы с а ч г ы з—Сән ки, бунун вәһшилијини билирсән... (Додик вәһши бир көрүнүш алараг дишләрини бир-биринә сүртүб гычырдадыр). Ој, Дод... бәсдир... (Телефона) Гуртар! Сүрпризин бағры чатлады.

Бирдән икинчи оғлан ағзыны телефон дәстәјинә јахынлашдырараг охујур.

Заман кечир... күнләр гуш кими учур.
Һәјат бир стәкан судур
Тәләс тез ич,
Јохса, бизим бу фәрсиз планетимиз
Һәр ан бир овуч күл ола биләр.
Һәјат бир стәкан судур, тәләс тез ич...

Икинчи оғлан гуртаран кими сарысач гыз охујур.

Талејиндән наразы ејбәчәр бир гыз
Бизи кәсди үч верди.
Али мәктәбә кирмәјә гојмады.
Биз һәјатдан вә ејбәчәр
Гыздан интигам алачағыг.
Биз ешг бадәсини сона гәдәр ичиб дүнјанын
Бүтүн зөвг-сәфасыны дадачағыг...
Биз һәјатдан вә ејбәчәр гыздан
Интигам алачағыг.

Үчү дә бир јердә тәкрар едир:

Биз һәјатдан вә ејбәчәр
Гыздан интигам алачағыг!

С а р ы с а ч г ы з—Нана, тез ол, көзләјирик.

Будка гаранлыглашыр. Инди јалныз Наркиләнин отағы көрүнүр. О, јаваш-јаваш халатыны чыхараг тәзә палтарыны кејинир. Онун үзү чидди вә фикирлидир. Әввәл додагларына памада вә үзүнә пудра вурур. Сонра нә фикирләширсә, әсәби һәрәкәтлә һамысыны силир. Јалныз сачларыны дарајыб отагдан чыхыр. Сәһнә гаранлыглашыр, ишыг јананда икинчи шәклин мабәди давам едир.

Һәсәнзадәнин ејваны, гапыдакы сөјүд ағачынын јухарысы күнәш шүалары илә ишыгланмагдадыр. Һәсәнзадә ајаг үстә папирос чәкир. Наркилә онун гаршысында дајанараг бир әли илә сөјүд ағачынын јарпагларыны ојнадыр, о һәјәчанлыдыр.

Һ ә с ә н з а д ә—Демәк, сиз рәфигәнизин чағырышына кетмәдиниз?

Н а р к и л ә (Онун үзүнә бахмадан)—Мән бура кәлдим.

Пауза

Н а р к и л ә (Сөјүдүн будағыны бурахыр)—Нә үчүн сәбәбини сорушмурсунуз?

Һ ә с ә н з а д ә (Күлүмсәјир)—Мәкәр сизләрдә адамдан гонаг кәлмәјинин сәбәбини сорушарлар?

Н а р к и л ә—Мән гонаг кәлмәмишәм. Мән сизи јахындан көрмәк, сәсинизи ешитмәк үчүн кәлмишәм... Дүнјадакы адамларын һамысындан чох мәним хошума сиз кәлирсиниз!

Һ ә с ә н з а д ә—Тәшәккүр едирәм. Анчаг сиз дүнјада һәлә о гәдәр аз адам көрмүсүнүз ки...

Н а р к и л ә—Һәр һалда көрмүшәм. (Бирдән ачыгланыр). Мән һәр шеји, һәтта Сурикин өз чувахлары илә мәни чағырдығыны белә сизә да-

нышдымса бу, һеч дә о демәк дејил ки, мән ахмаг вә садәлөвһ бир гызам.

Һәсәнзадә — Әксинә... Мән сизи чох ағыллы гыз һесаб едирәм.

Наркилә (Она дәрин вә сынајычы бир нәзәр салараг)—Мән сиздән анчаг сәмими сөз көзләјирәм...

Һәсәнзадә—Мән сәмими дејирәм.

Наркилә—Ушаглыгда бир дәфә рәһмәтлик Көвһәр нәнәм дә бу сөзү мәнә демишди.

Һәсәнзадә—Јәгин ки, јери дүшмәјиб. Јохса бу сөзү сизә чох адам дејәрди.

Наркилә—Анчаг мән чох заман бу сөзүн әксини ешитмишәм.

Һәсәнзадә—Мәсәлән кимдән?

Наркилә—Мәсәлән аталығымдан... О һәмишә мәним јүнкүлбејин, ахмаг бир гыз олдуғуму сөјләјирди... Сонралар... Мән он алты-он једди јашына чатдыгда исә анамы инандырмаға чалышырды ки, мәним евдә гыз галмағым тәһлүкәлидир. Мүмкүн гәдәр тез бир адам тапыб мәни башдан еләмәк лазымдыр.

Гыса пауза. Һәсәнзадә папирос јандырыр.

Һәсәнзадә—О бу сөзләри сизин јанынызда дејирди?

Наркилә—Бә'зиләрини мәним лап көзүмүн ичинә дејирди, бә'зиләрини исә мән өз отағымдан ешидирдим.

Һәсәнзадә—Бәс ананыз нә чаваб верирди?

Наркилә—Мән сизә нағыл еләдим ки, анам ондан нечә горхурду.

Һәсәнзадә (Гыса паузадан сонра)—Һәјатда белә шејләр чох олуб... Сиз ананыздан инчимәјин.

Наркилә—Әкәр онун әри бир адам олсајды, мән анамдан инчимәздим. Үзүнә бахырсан гусмағын кәлир. (Кетдикчә гызышыр). Хәсис, хырдачы, гијбәтчил, горхаг, алчаг... рәзил... Һәр нә десәниз ондан!..

Һәсәнзадә—Сакит... ахы, сиз сөз вердиниз ки, даһа әсәбиләшмәјәчәксиниз.

Наркилә—Бағышлајын... (Ағламсыныр). О мәни о гәдәр јандырыб ки...

Һәсәнзадә—Һәр шеј олуб-кечиб. Сиз инди ајры јашајырсыныз!

Наркилә — Ајры јашасам да онун бәрәлмиш гојун көзләрини һәр јердә көрүрәм...

Һәсәнзадә—Ишләрсиниз... Башыныз гарышар... Һамысыны унударсыныз.

Наркилә — Мәкәр мән анамкилдә оланда ишләмирдим? Мәкәр о үч отағын дөшәмәсини, алты адамын бүтүн пал-палтарыны мән јујуб тәмизләмирдим?!

Һәсәнзадә—Мән сизин һәр күн нә гәдәр палтар сәрдијинизи... нә гәдәр зибил атдығынызы көрүрдүм.

Наркилә—Ах, һеч олмазса буну бир нәфәрдән ешитдим...

Һәсәнзадә — Анчаг билирсинизми, һејлә ишләмәк башга, чәмијјәт ичиндә башга... Заводда сиз тәзә адамлар көрәчәксиниз. Тәзә сөзләр ешидәчәксиниз...

Наркилә—Мән сиздән башга һеч кәси көрмәк дә истәмирәм, ешитмәк дә!

Һәсәнзадә—Нә үчүн?

Наркилә—Чүнки һеч кәсә инанмырам!

Һәсәнзадә—Бәс нәјә көрә мәһз мәнә инанырсыныз?

Наркилә—Билмирәм. (Гыса пауза) Анчаг бу беләдир. Әкәр бу ики илдә һәр күн мән о пәнчәрәдән сизи көрмәсәјдим, һеч билмирәм нә едәрдим. Бајаг мән сизә јалан дедим... Почталјон кефсиз дејилди... Мән

өзүм күчәдә дајаныб ону көзләјирдим. Кәлиб чыханда алдатдым ки, Һәсәнзадәкилә кедирәм, верин гәзетләри мән апарым...

Һәсәнзадә—Нә олар ки... таныш олмағымыза чох шадам.

Наркилә—Тәшәккүр едирәм.

Һәсәнзадә—Тәшәккүр нә үчүн...

Наркилә—Сизин кими бир адам әкәр мәнимлә таныш олдуғуна доғрудан да шаддырса...

Һәсәнзадә—Мәкәр сиз писсиниз?

Наркилә—Билмирәм... Һәр һалда тале мәним һаггымда бир аз инсафсызлыг еләјиб...

Һәсәнзадә—Сәһв едирсиниз.... Әкәр «тале» дејилән бир шеј варса, сизин ондан инчимәјә һаггыныз јохдур. О хошбәхт олмаг үчүн сизә һәр шеји вермишдир... Ағыл, көзәллик, сағламлыг... даһа нә истәјирсиниз... Бајаг сиз өзүнүз бу сөзләри мәним оғлум һаггында дејирдиниз.

Наркилә—О башга... мән башга!.. О, сизин оғлунуздур.

Һәсәнзадә—Бунун дәхли јохдур... Оғул-гыз өмрү ахыра гәдәр ата-ана илә бир баша вурмур...

Наркилә—Ах, сиз нә јахшысыныз... Мән сизи елә-belә дә тәсәввүр едирдим...

Һәсәнзадә—Сиз дә јахшысыныз... Ахы, биз нә үчүн пис олмалыјыг? Пислиқдә нә вар ки...

Наркилә—Еләдир... (Гыса пауза). Ичазә верин евинизи тәмизләјим...

Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Мән сизә зәһмәт вермәк истәмирәм.

Наркилә—Мән көзүмү ачандан бәри һәмишә пис адам үчүн зәһмәт чәкмишәм. Инди исә... дүнјада һамыдан чох истәдијим, һамыдан јахшы сандығым бир адам үчүн зәһмәт чәкмәк истәјирәм. Сизин мәни мәһрум етмәјә һаггыныз јохдур.

Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Елә исә мәним бу китаб шкафымы сәлигәјә салын. Ајдын төкүб-дағыдыб. Мән дә ишә дәјим... Кетмәк истәсәниз гапыны бәрк чәкин, өзү бағланачаг.

Наркилә—Баш үстә.

Һәсәнзадә евә кирир. Наркилә шкафа јахынлашараг сәлигәсиз һалда үст-үстә галагланмыш китаблардан илк әлинә кечәнин әввәл үстүнү оху̌јур, сонра ачыб бахмаг истәркән китабын арасындан гурумуш бир чичәк дүшүр. Гыз әјилиб чичәји јердән көтүрәрәк бурнуна тутуб гохлајыр, бу заман Һәсәнзадә әлиндә ири говлуг ичәридән чыхыр.

Наркилә—Бу нә чичәјидир?

Һәсәнзадә—Она «Бој чичәји» дејирләр. Јухары дағларда битир.

Наркилә—Нә гәрибә чичәкдир... гупгуру гурујуб, амма елә көзәл әтри вар ки, елә бил индичә дәрилиб.

Һәсәнзадә (Дәриндән нәфәс алараг)—«Бој чичәји» еләдир... Гурујуб хәзан олса да, әтри һәмишәкитәк галыр. Һәләлик.

Кедир. Наркилә јенә чичәји китабын арасына гојур. Шејләрин тозуну алыр. Чајники долдуруб газын үстүнә гојур вә бу ишләри охуја-охуја еләјир.

Онун сачлары күмүш кими ағдыр...
Онун көзләриндә даими бир кәдәр вардыр...!
Мән онун нәчиб әлләринә бахараг сорушдум:
Әзизим нә үчүн һәмишә пәришансан...
О, күлүмсәјиб чаваб верди:
«Мәкәр үрәкдә һәр нә ки, вар...
Һамысыны ачыб демәкми олар».

Гапы зәнки. Наркилә бир севинчлә јүјүрүб гапыны ачыр. Нәзакәт дахил олур. Кәркин пауза.

Нәзакәт (Ачыглы)—Бурда нә едирсән?

Наркилә—Елә-белә кәлмишәм.
Нәзакәт—Сән гыз ушағы, субај кишинин евиндә нә ишин вар?
Наркилә (Сакит)—О мәни ишә дүзәлдир.
Нәзакәт—Нә мүнасибәтлә? О сәни һардан танıјыр?
Наркилә—Мән өзүм онунла таныш олмушам.
Нәзакәт—Гәләт еләмисән. Онун сән бојда оғлу вар.
Наркилә (Сакит)—Сәһв едирсән, онун оғлу мәндән үч јаш бөјүкдүр.
Нәзакәт (Горху ичиндә)—Сән онунла чохдан танышсан?
Наркилә—Јох... бир саат бундан габаг.
Нәзакәт (Тәкрар гәзәбләнир)—Бу дәгигә бурдан чых чәһәннәм ол.
Наркилә (Күлүмсәјир)—Чәһәннәмдә чох олмушам, инди дә чәннәтә көчмәк истәјирәм.
Нәзакәт—Демәк сән өз доғма ананы елә салырсан?
Наркилә (Сакит)—Јох, елә салмырам.
Нәзакәт (Мүлајим)—Һеч фикирләшмирсән ки, чамаат нә дејәр? Јохса сәни Һәсәнзадә гуллугчу тутуб?
Наркилә—Гуллугчулуғун дашыны даһа атмышам. Онун евини јығыб-јығышдырмағы мән өзүм хаһиш етдим.
Нәзакәт—Сәнин дәли олдуғуну дејирдиләр, инанмырдым.
Наркилә—Еһ... инанмамағынын нәтичәси нә олду ки...
Нәзакәт—Әкәр сән бу саат бурдан чыхыб кетмәсән, мән милис идарәсинә зәнк едәчәјәм!
Наркилә (Бәркдән күлүр)—Мән он јашындан башлајараг дүз доггуз ил атамын тәгаүдү илә доланыб Фәрәч Сәрдарова гуллугчулуг еләдим. Ахырда да мәни өз атамын евиндән говду, бәс нијә онда милисә зәнк еләмәдин?
Нәзакәт—Сәнин кими чаван гызын, тәкчә, јад кишинин евинә кетмәји әхлагсызлыгдыр.
Наркилә—Бәс әзаб... ишкәнчә... әдаләтсизлик нечә?!
Нәзакәт (Көврәлир)—Нијә һејлә дејирсән... Мәкәр сәни дөјүб сөјүрдүләр?!
Наркилә—Елә зүлм вар ки, дөјмәк онун јанында муштулугдур. Бир чүт ағармыш көз, буз кими сојуг, ијрәнч бахышлары илә мәни күндә јүз дәфә тәһгир едирди. Мән, он үч-он дөрд јашында гыз, онун кирли туман-көјнәјини јујурдум. Ушагларына дајәлик едирдим... Сәһәрдән-ахшамачан илан кими габыгдан чыхырдым. Бүтүн бунларын мүгабилиндә исә гулағым нәләр ешитмирди. Еһ... наһаг кәлмисән, ана...
Нәзакәт (Ағлајыр)—Нар... гызым... ағлыны башына јығ. Мәни икинчи дәфә бәдбәхт еләмә.
Наркилә—Мән сәни бағышлајырам, ана, сән дә мәни јаддан чыхар. Үч ушағын вар... Онлар сәнә бәсдир.
Нәзакәт—Наркилә, гызым!..
Наркилә—Кет, ана.
Нәзакәт—Сөз вер ки, сәнин ајағын бир дә бу евә дәјмәјәчәк.
Наркилә—О барәдә фикирләшәрәм.
Нәзакәт (Тәһдидлә)—Сөз вер!
Наркилә—Дедим ки, фикирләшәрәм.
Нәзакәт—Ону бил ки, ананын үзүнә ағ оланын гәбирдә дә сүмүјү од тутуб јанар.

Нәзакәт чыхыр. Пауза. Һәсәнзадә кәлир.

Һәсәнзадә—Сиз һәлә дә бурдајмышсыныз. Нә олуб? Нијә белә гәмкинсиниз?

Наркилә—Көрәсән елә бир вахт олачагмы ки, көләлик дејилән шеј јер үзүндән силиниб кетсин? Јохса бу, һәјатын ганунларындан бири-дир?
Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Нә данышырсыныз... Биз ки, көләлији чохдан ләғв етмишик...
Наркилә—Мән үрәк, характер көләлијини дејирәм. Лә'нәтә кәлмиш горху һиссини дејирәм.
Һәсәнзадә (Чидди)—Әлбәттә, мин илләрдән бәри инсанларын ганына, илијинә ишләмиш писликләрин һамысыны бирдән чыхарыб атмаг мүмкүн дејил... Лакин...
Наркилә (Һәјәчанла онун сөзүнү кәсәрәк)—Ах... Бирчә билсәјдиниз ки, мән, биринин о бириндән горхмасына, она јалтагланмасына нә гәдәр нифрәт едирәм...
Һәсәнзадә—Баша дүшүрәм... Лакин тәкчә нифрәт етмәкдән нә чыхар... (Кәскин). Адамлары горхаглыға, јалтаглыға өјрәдән сәбәбләри тапыб мәһв етмәк лазымдыр! (Илһамла). Сиз бизим заводда кимсәдән горхмајан, кимсәјә јалтагланмајан, өз намуслу зәһмәтләри илә һәр шејә галиб кәлән оғланлар, гызлар көрәчәксиниз вә о заман инаначагсыныз ки, горхаглыг һеч дә һәјатын ганунларындан бири дејил!
Наркилә—Чүнки онларын рәиси сизсиниз!..
Һәсәнзадә—Бунун әһәмијјәти јохдур, ја мән, јахуд да...
Наркилә (Онун сөзүнү кәсир)—Әһәмијјәти чохдур. Мән орадан, о пәнчәрәдән сизә, сизин ири вә көзәл әлләринизә тамаша еләдикчә өз-өзүмә дејирдим: көрәсән бу адам һәјатында бир кәсдән, бир чәтинликдән горхмушдурму? Сизин бу әлләриниз мәнә әсил кишилик чәсарәтинин, мәрдлијин, ирадәнин, аличәнаблығын чанлы бир тимсалы кими көрүнүрдү.

Гыса пауза

Һәсәнзадә (Сөзү дәјишир)—Буралары нә јахшы јығышдырмысыныз.
Наркилә (Фәрәһлә)—Хошунуза кәлир?
Һәсәнзадә—Әлбәттә... белә сәлигә кимин хошуна кәлмәз.
Наркилә—Диванын јерини дәјишдирдим. Е'тираз еләмирсиниз ки?
Һәсәнзадә—Әксинә... онун елә әсил јери бурајмыш, (зарафатјана) узан, сөјүд будаглары арасындан сәмаја тамаша елә.
Наркилә—Аһа!.. Хүсусән ајдынлыг кечәләрдә...
Һәсәнзадә—Сиз нә шаиранә гызмышсыныз...
Наркилә (Тутуларај)—Доғру дејирсиниз... Јохса...
Һәсәнзадә—Доғру дејирәм...
Наркилә—Сағ олун, мән индијәчән кимсәдән өзүм һаггында белә јахшы сөз ешитмәмишәм.
Һәсәнзадә (Зарафатјана)—Бәс кавалеринииздән нечә?
Наркилә—Кавалерим нә кәзир.
Һәсәнзадә—Нечә нә кәзир. Белә көзәл гыз...
Наркилә—Бири вар иди, далындан дәјдим, кетди...
Һәсәнзадә—Нијә?
Наркилә—Сифәти гыз үзүнә охшајырды... Өзү дә елә шит күлүмсәјирди ки, елә бил бу саат ахыб төкүләчәк.
Һәсәнзадә (Күлүмсәјир)—Ағлы-зады нечәјди?
Наркилә—Ағлы... (Овчунун ичини үфүрүр). Саман тозу! Өзүнү дә муасир Дон Жуан һесаб еләјирди.
Һәсәнзадә—Бәс нечә олмушду ки, сиз әввәлләр ону хошламышдыныз?

Наркилә—Көрдүм ки, бә'зи гызларын хошуна кәлир, мән дә марагландым. Индики ағлым олсајды һеч онун үзүнә дә тү... («түпүрмәздим»—демәк истәјир, лакин сөзүнү дәјишир) белә... бахмаздым. Сиз бура көчәндән габагкы әһвалатдыр... Онда мәним он алты јашым вар иди.
Һәсәнзадә—Бәс рәфигәнизин сүрпризи?
Наркилә—Бошлајын. Мән сизә дедим ки, кетмәдим... Нә үчүн бир дә сорушурсунуз? Јохса мәнә инанмырсыныз?
Һәсәнзадә—Инанырам. Тамамилә инанырам.
Наркилә (Гүрурла)—Мән сизә һеч бир заман јалан сөјләмәрәм. Үмумијјәтлә мәним јаландан ачығым кәлир. О да горхаглыг кими бир шејдир. Елә дејил?
Һәсәнзадә—Еләдир.
Наркилә—Мән сизин үчүн чај дәмләмишәм.
Һәсәнзадә—Нә данышырсыныз... Сиз һардан билдиниз ки, мәним үрәјим бу саат јаман чај истәјир.
Наркилә (Севинчлә)—Кәтирим?
Һәсәнзадә—Кәтирин.

Наркилә мәтбәхдән бир стәкан чај, ганд, печенје вә башга шејләр кәтирир.

Наркилә—Јахшы дәм алыб?
Һәсәнзадә—Ә'ла. Бәс өзүнүзә нијә кәтирмирсиниз?
Наркилә (Тутулараг)—Өзүм сизин јанынызда чај ичәчәјәм?
Һәсәнзадә—Ичәндә нә олар?

Наркилә тәрәддүд ичиндә сусур

Хаһиш едирәм, өзүнүз үчүн дә кәтирин.

Наркилә гәти һәрәкәтлә кедиб өзүнә чај төкүб кәтирир вә стул чәкиб Һәсәнзадә илә габаг-габаға отурур. каһ күлүмсәјир, каһ чидди көрүнүш алыр. Өзүнү нә чүр апарачағыны билмир... Һәсәнзадә буну һисс едир.

Наркилә—Сиз аталығымла анамын мәним башыма ачдыглары ојуна бахмајын, үмумијјәтлә мәнимки һәјатда кәтирир.
Һәсәнзадә—Доғруданмы?
Наркилә—Доғрудан. (Гыса пауза. Чәсарәтлә). Мәсәлән, бу ејванда, бу сөјүд ағачы алтында сизлә белә габаг-габаға отурмаг, сизә гулаг асмаг, сизин үчүн бир иш көрмәк мәним ән бөјүк арзум иди. (Көз гапагларыны ендирәрәк јаваш сәслә). Бу ики илдә елә бир кечә олмајыб ки, мән сиздән габаг јатым.
Һәсәнзадә — Сизин кими ағыллы бир гыздан белә сөзләр ешитмәк мәним үчүн хошдур. (Гыса пауза). Билирсинизми, биз инсанлар гәрибәјик. Нә гәдәр бөјүк ирадә саһиби олурсан-ол, һәјатын һансы әзиз хатирәләрлә бағлы олурса-олсун, јенә дә кимисә сәнин һаггында дүшүнмәсини, аз да олса сәнин талејинлә марагланмасыны истәјирсән.
Наркилә—Бәс нечә... Инсанларла әһатә олундуғун һалда, Робинзон Крузо кими јашамаг олмаз ки...
Һәсәнзадә (Папирос јандырыр)—Доғрудур.
Наркилә—Тәклик дәһшәтдир. Анамкилдә оланда да мән һәмишә өзүмү јалгыз һисс едирдим...
Һәсәнзадә—Баша дүшүрәм...

Телефон зәнки. Наркилә сычрајыб дәстәји көтүрүр

Наркилә—Кими истәјирсиниз? Һәсәнзадәни? Бу саат.

Һәсәнзадә галхыб апарата јахынлашыр. Наркилә дәстәји елә бир севинчлә она узадыр ки, елә бил бу, гыз үчүн тамам бир сәадәтдир.

Һәсәнзадә (Телефонла)—Јахшы, гојун бошалтсынлар, мән дә јарым саата гәдәр кәлирәм. (Дәстәји асыр).
Наркилә — Ишдәндир?
Һәсәнзадә — Бәли. Тәзә машынлар кәлиб, тәһвил көтүрмәк лазымдыр.
Наркилә (Тәрәддүдлә) — Онда... мән кедим...
Һәсәнзадә — Демәк сабаһдан ишә башлајырсыныз... Әлбәттә, семент заводунда ишләмәк о гәдәр дә асан дејил.
Наркилә — Нә олсун чәтиндир... Сиз ки, орда ишләјирсиниз.
Һәсәнзадә (Күлүмсәјир) — Мән ајры... бизим чијәрләримиз сементин тозуна өјрәниб.
Наркилә (Жакетини кејәрәк) — Һардан бура кәлмәјимә ичазә верәрсиниз?
Һәсәнзадә — Әлбәттә...
Наркилә — Һардан јох, тез-тез! Һәр күн!
Һәсәнзадә — Кәлин.
Наркилә — Мәним һаггымда пис дүшүнмәјин һа!..
Һәсәнзадә — Бәјәм сиз пис гызсыныз?
Наркилә (Гәти) — Јох, пис гыз дејиләм!
Һәсәнзадә — Онда нә үчүн мән сизин һаггынызда елә дүшүнмәлијәм?
Наркилә (Өз-өзүнә данышырмыш кими) — Доғрудан да... (гыса пауза). Сиз мәним индијә гәдәр бир јад кишилә тәк отагда галмадығыма инанырсынызмы?
Һәсәнзадә — Инанырам. Бир дә ки, галанда нә олар?.. Кишиләр адамјејән дејилләр ки?
Наркилә — Јох... Бу, гејри-сәмими сөз олду.
Һәсәнзадә — Нә үчүн?
Наркилә (Ачыглы) — Чүнки адамјејәнләри вар!
Һәсәнзадә — Биз һәмишә јахшыны әсас көтүрмәлијик... Писин өмрү аз олур.
Наркилә — Әксинә, писләрин өмрү ачы бағырсаг кими һеј узаныр... (Гыса пауза). Дејирләр мәним атам ағылда, јарашыгда, ганачагда ики оғланын биријмиш. Амма мүһарибәдән гајытмады. Фәрәч исә гајытды. Өзүнүн дә һәлә јүз ил бундан сонра да өлмәк фикри јохдур.
Һәсәнзадә — Мәсәлә тез вә ја кеч өлмәкдә дејил. Өмүр онсуз да нисби бир шејдир. Анчаг... ој чичәјини јадынызa салын. Өзү нечә вахтдыр ки, хәзан олуб кедиб... амма әтри инди дә бизи һејран едир... Јахшы инсанлар да беләдир... Өзләри мәһв олсалар да, хатирәләри һәмишә бизим ләјагәтлә јашамағымыза көмәк едир. Бизим үчүн тәсәлли олур.
Наркилә (Пычылты илә) — Доғрудур... Әкәр атамын әзиз хатирәси олмасајды... (Ағлајыр). Аллаһа шүкүр ки, мән һәлә индијә гәдәр онун адына лајиг олмајан бир иш тутмамышам. Һеч бир фырылдагчы оғланын һап-копуна алданмамышам. Буна биринчи сәбәб јад јерләрдә һәлак олмуш чаван атамын адыдырса, икинчи сәбәб билирсинизми кимдир? (Һәсәнзадә суал ифадәсилә она бахыр). Сиз! (Гыса пауза) Мән орадан сизә тамаша еләдикчә һәјатымда тез-тез тәсадүф еләдијим писликләр мәнә о гәдәр мә'насыз, о гәдәр кичик көрүнүрдү ки, бир аз габаг онларын мәни ичиндә билдикләринә тәәччүб едирдим. Елә бил ки, мән онларын һамысына—бүтүн о фәрәчләрә, додикләрә улдузларын јанындан бахырдым! Елә бил ки, мәним бу балача синәмә дүнја сығмырды. Мән заводда, гәсәбәдә сизин һаггынызда ејзән јахшы сөзләр ешидирдим. Вә бунлар мәни хошбәхт едирди. Мән сизин бизә гоншу олдуғунузу һамыја ифтихарла сөјләјирдим...

Телефон зәнки. Дәстәји Һәсәнзадә көтүрүр.

Һәсәнзадә — Ешидирәм. Кәлирәм, кәлирәм (Дәстәји јеринә гојур).

Наркилә — Ој... мән сизи ләнкитдим. Бағышлајын...

Һәсәнзадә — Ејби јохдур.

Наркилә (Риггәтлә) — Сағ олун. Чох сағ олун...

Һәсәнзадә — Сиз дә сағ олун.

Наркилә — Һәләлик.

Һәсәнзадә — Һәләлик.

Наркилә кедир. Һәсәнзадә онун ардынча узун бир нәзәр салыр. Сәһнә гаранлыгլашыр вә бу гаранлыгда Наркиләнин ачыглы сәси ешидилир.

Наркиләнин сәси—Мән елә билирдим Фәрәч бизим евдәдир...

Ишыг Наркилә вә онун гаршысында дајанмыш Фәрәчовун үзәринә дүшүр.

Наркилә — Мәни директор Һәсәнзадә көндәриб, баша дүшүрсүнүзмү?

Фәрәчов — Ба... ба... баша дүшүрәм... А... анчаг кечикмисиниз, сиз дүнән кәлмәли идиниз... кө...көзләдим, кәлмәдиниз.

Наркилә (Ону јамсылајыр) — Д...де... дедим ки, хәстәләнмишдим.

Фәрәчов — О өз ишинииздир.

Наркилә — Хәстәләнмәк өз ишимдир?

Фәрәчов — Ә... әлбәттә. Сизи мән хәстәләндирмәмишдим ки.

Наркилә — Сиз хәстәләндирмишдиниз! Мәним әсәбләрими сиз фәрәчләр чејнәјиб әлдән салмышсыныз. Мән сизләрлә вурушмагдан (боғазыны көстәрир) бура кәлмишәм.

Фәрәчов—Мә... мә... мәним адым Фәрәч дејил, Бәдәлдир.

Наркилә — Хејр! Сән Фәрәчсән!

Наркилә јахындакы телефонун дәстәјини көтүрүр. Фәрәчов мане олмаг истәјир.

Фәрәчов—Телефона то...тохунмајын, кедин ајры јердән зәнк еләјин.

Наркилә — Әлинизи чәкин! Бура сизин евиниз дејил. Мән директора зәнк еләјирәм!

Фәрәчов әлини чәкир. Наркилә зәнк едир.

Наркилә — Бағышлајын... нараһат едирәм... Бурда да бир Фәрәч вар... Мәни ишә көтүрмүр, дејир јер тутулуб...

Наркилә дәстәји верир Фәрәчова

Фәрәчов — Е... е... ешидирәм јолдаш ди...директор. Сиз бунун дүнән кәләчәјини сөјләмишдиниз... Ө... ө... өзү дә би.. биртәһәр гыздыр... Би...бир аз дәлисојдур.

Наркилә (Өзүндән чыхыр) — Дәли, кич, ненормалны һамысы сизсиниз! (Фәрәчов дәстәји дәрһал онун ағзына тәрәф тутур ки, сөзләрини Һәсәнзадә ешитсин.) Сиз фәрәчләр адамјејәнсиниз!

Фәрәчов — Бачы, мәним адым Бәдәлдир.

Наркилә — Хејр, сизин һамынызын бир адыныз вар!

Фәрәчов (Телефонла) — Јо...јолдаш директор ешидирсиниз? Нечә, ә...әмрини верим? Ба... баш үстә...

Дәстәји гулағындан аралајыр, лакин һәлә асмыр.

Наркилә — Һә... нечәдир? Сиз фәрәчләрлә һәлә мәним ишим чохдур.

Фәрәчов (Өзүндән чыхараг) — Лә'нәт сәнә шејтан... де... дедим ки, мәним адым Бәдәлдир.

Наркилә — Кечмәз! Фәрәчсиниз!.

Фәрәчов әсәби һалда дәстәји јеринә чырпыр. Ишыг сөнүр. Јананда Һәсәнзадәнин отағы көрүнүр. Биринчи шәкилдәки мусиги давам едир. Һәсәнзадә әлиндә папирос пәнчәрә гаршысында дајанараг узаглара бахыр. Сонра дәриндән нәфәс алараг кери чеврилир. Хуршуд ханым кәлир.

Һәсәнзадә — Ајдын кедәндән анчаг бир телеграм вуруб ки, сағ-саламат кәлиб чыхдым. Инди он сәккиз күндүр ондан һеч бир хәбәр јохдур...

Хуршуд ханым — Дарыхма. Јәгин һәлә јерини-јурдуну әмәлли-мүәјјән еләмәјиб.

Һәсәнзадә — Дарыхмаја билмирәм, адамын башына јүз чүрә фикир кәлир. (Гыса пауза). Бәлкә дә бу ондандыр ки, сән бизи чох тез тәрк еләјиб кетдин. Сән сағ олсајдын, јәгин ки, мән она бу гәдәр бағланмаздым...

Хуршуд ханым — Сән өз борчуну јеринә јетирмисән... Инди Ајдын сәнин һаггында дүшүнмәлидир.

Һәсәнзадә — Јох... Мән һеч кәсин мәним һаггымда нараһат олмасыны арзу етмирәм. Мән бунлары елә-белә үрәјимдә дүшүнүрәм. Кимсәнин ешитмәсини дә истәмирәм.

Хуршуд ханым — Мән сәнин бу тәк вахтында сағ олмағымы һәр заманкындан чох истәрдим.

Һәсәнзадә — Сән мәни зәнфликдә тәгсирләндирмә. Доғрудур, мән тәк дејиләм. Ишләјирәм, өзү дә пис ишләмирәм. Заводда мәни истәјирләр. Халг, һөкумәт мәним әмәјими гијмәтләндириб... Лакин мән... бунларын һамысыны сәнин, мәнә ән јахын бир адам олан сәнин көрүб ешитмәјини истәрдим...

Хуршуд ханым — Мән сәни елә-белә дә танымышдым.

Биринчи шәкилдәки мусиги давам едир. Һәсәнзадә јорғун һалда диванда отурур.

Һәсәнзадә — Бу күн заводдакы шәнлик тәнтәнәси мәни јаман јоруб (Күлүмсәјир.) Ахы биз бу ил кечән илкиндән хејли артыг семент истеһсал еләмишик...

Хуршуд ханым — Сәнин заводдакы һәр бир гәләбән мәним үчүн бир бајрама чеврилләрди. Белә вахтларда сәнин үзүндә елә хошбәхт, елә меһрибан бир ифадә олурду ки,...

Һәсәнзадә — О заманлар мәним ики ганадым вар иди... бири сән, бири дә ишим. (Гыса пауза). Лакин сонралар да мән руһдан дүшмәдим. Мәнә елә кәлирди ки, сән мәним һәр бир мүвәффәгијјәтими көрүб севинирсән... (Јаваш-јаваш мүркүләјир. Мусиги давам едир.) Јадындадырмы... сән бә'зән бу маһныны охујардын...

Ишыг азалыр вә азалдыгча мусиги, чаван Хуршуд ханымын охудуғу маһныја чеврилир. Вә санки бу маһны узаглардан, тамам башга аләмдән кәлир. Ишыг күчләндикдә биз Һәсәнзадәни диванда јатмыш көрүрүк. Онун үзүндә хошбәхт бир ифадә вар. Хуршуд ханым јохдур. Ејванын гапысы ачылыр. Наркилә әлиндә бүкүлү бир кағыз дахил олур. Дајаныб узун мүддәт Һәсәнзадәјә бахыр, сонра бөјүк бир еһтијатла она јахынлашараг әјилиб додаглары илә онун үзүнә тохунмаг истәјир. Һәсәнзадә јухуда тәрпәнир. Гыз сычрајыб кәнарда дајаныр... Һәсәнзадә јатмагда давам едир. Наркилә ичәридән адјал кәтириб үсуллуча онун үстүнә салыр. Сонра столун үстүндә чајы јарымчыг галмыш стәканы апарыб мәтбәхә гојур. Сүфрәни көтүрүб чырпараг јениндән салыр. Сонра еһтијатла кәлиб диванда Һәсәнзадәнин јанында отурур. Бајагкы бүкүлү кағызы жакетинин чибиндән чыхарыб бахыр. Сонра сәлигә илә гатлајыб әлиндә сахлајыр. Нәзәрләри тәкрар Һәсәнзадәнин үзәриндә дајаныр. О бири әли илә онун сачларына тохунур. Биринчи шәкилдәки мусиги давам едир. Ишыг тәкрар азалыр... санки һава гаралыр. Бајырда тез-тез шимшәк чахдығы көрүнүр. Нәһајәт, тамам гаранлыг олур вә бирдән кур ишыг, гучағында бәләкли бир ушаг, ичәри отагдан чыхан Наркиләнин

Һәсәнзадә гаранлыгдан чыхараг әјилиб көрпәјә бахыр вә күлүмсәјәрәк үзәринә дүшүр. Һәсәнзадә гаранлыгдан чыхараг әјилиб көрпәјә бахыр вә күлүмсәјәрәк бармағы илә она тохунмаг истәјир. Лакин Наркилә ушағы кери чәкир. Бармағы илә һәсәнзадәни һәдәләјир, ја'ни ки, «олмаз!», сонра әлини үзүнә гојуб, көрпәнин јатдығыны баша салыр вә ону бешијә гојур... Сонра башыны галдырыб тәкрар Һәсәнзадәјә бахыр. Көзләрини јарыјумараг үзүнү онун үзүнә јахынлашдырыр. Шиддәтли көј курултусу ешидилир. Ишыг гаралыр, күчләнәндә Наркилә сычрајыб диванда галхыр. Һәсәнзадә диксиниб көзләрини ачыр. Ајаг үстүндә дајанмыш Наркиләни көрәрәк әввәл санки һеч нә баша дүшмүр... Сонра өзүнә кәләрәк тәкрар Наркиләјә бахыб күлүмсәјир. Адјалы кәнар едәрәк галхыб отурур.

Һ ә с ә н з а д ә — Бә'зән адам елә хошбәхт јухулар көрүр ки.,

Н а р к и л ә — Нә көрүрдүнүз?

Һ ә с ә н з а д ә (Зарафатјана) — Јухуну данышсан кәсәрдән дүшәр... Јахшысы будур сиз дејин көрүм һардан кәлирсиниз?

Н а р к и л ә (Мә'јус) — Нә үчүн јухунузу данышмаг истәмирсиниз?

Һәсәнзадә папирос јандырыр. Көј бир дә шиддәтлә курулдајыр. Күләк сөјүд јарпагларыны тәрпәдәрәк уғулдајыр.

Һ ә с ә н з а д ә — Бәрк јағачаг. О әлиниздәки нәдир!?

Н а р к и л ә (Далдығы мүкәддәр хәјалдан ајылараг севинчлә) —Мәктубдур. Оғлунуздан кәлиб (Зәрфи она верәрәк). Почталјон мәни јаманча танıјыб... Бура кәләндә... гапыда көрдүм...

Лакин Һәсәнзадәнин артыг ону динләмәјәрәк мәктубу ачыб нәзәрдән кечирдијини көрүб сусур. Һәсәнзадә мәктубу охујуб гуртарараг еһтијатла гатлајыб зәрфә гојур.

Н а р к и л ә — Нә јазыр?

Һ ә с ә н з а д ә — Јахшыдыр. Нефт мә'дәнләриндән бириндә баш мүһәндисдир.

Н а р к и л ә — Ев тутуб?

Һ ә с ә н з а д ә — Тутуб.

Н а р к и л ә — Јахшы олар. Ағыллы оғландыр.

Һ ә с ә н з а д ә — Бу адјалы мәним үстүмә сиз салмысыныз?

Н а р к и л ә («Һә» мә'насында башыны тәрпәдир) —Башга ким салачагды ки?

Һ ә с ә н з а д ә —Дедим бәлкә Ајна хала салыб... О бу күн кәлиб ајын-ојун јујасы иди. Нијә отурмурсунуз? Кәлин әјләшин.

Н а р к и л ә (Ачыглы) — Отурмурам.

Һ ә с ә н з а д ә — Нә үчүн?

Н а р к и л ә — Чүнки сиз мәни истәмирсиниз...

Һ ә с ә н з а д ә (Сәмими тәәччүблә) — Мән сизи истәмирәм...

Н а р к и л ә — О чүр истәмәк демирәм.

Һ ә с ә н з а д ә — Бәс нә чүр дејирсиниз?

Н а р к и л ә (Ачыглы) — Мәним кими!

Һ ә с ә н з а д ә (Зарафатјана) — Мән сизин кими истәјә билмәрәм... Сиз чавансыныз...

Н а р к и л ә — Сиз гочасыныз?

Һ ә с ә н з а д ә — Һәр һалда сиздән ијирми алты јаш бөјүјәм.

Н а р к и л ә (Ачыглы)—Ијирми алты јох, ијирми беш! Мән срағакүн он доггузу битирдим.

Һ ә с ә н з а д ә — Демәк биз бир күндә анадан олмушуг... срағакүн мән дә гырх алтыја адладым.

Н а р к и л ә — Нә олсун. Гырх алты нәди ки... (Бирдән ачыгланараг) һеч билмирәм бу нә јаш мәсәләсидир, салмысыныз орталыға.

Һ ә с ә н з а д ә (Күлүмсәјир) — Јаш фактдыр. Фактла һесаблашмамаг олмаз.

Н а р к и л ә — Севән адам јаша бахмаз.

Һ ә с ә н з а д ә — Чаванлыгда адама елә кәлир... Мән дә он сәккиз-он доггуз јашларында олдуғум заман өзүмдән ијирми дөрд јаш бөјүк бир гадына вурулмушдум.

Н а р к и л ә — Бәс сонра нә олду?

Һ ә с ә н з а д ә — Сонра... (Гыса пауза) Сонра Ајдынын анасы илә евләндим.

Н а р к и л ә — Севиб евләндиниз?

Һ ә с ә н з а д ә — Бәли.

Н а р к и л ә — Демәк... әввәлки гадына олан мәһәббәтиниз әслиндә сабун көпүјү имиш...

Һ ә с ә н з а д ә — Билмирәм... Бәлкә дә...

Н а р к и л ә — Бәс о гадын нечә олду?

Һ ә с ә н з а д ә — Дурур, инди јетмиш јашлы бир гарыдыр.

Н а р к и л ә (Гыса паузадан сонра бирдән өзүндән чыхараг)—Сиз бунунла нә демәк истәјирсиниз?

Һ ә с ә н з а д ә — Һеч нә... Сөз-сөзү кәтирди.

Н а р к и л ә (Кәлиб онун јанында отурараг меһрибан) — Сиз мәни истәсәниз дә, истәмәсәниз дә мән сизи һәмишә... јетмиш јох, лап јүз јашыныз оланда да севәчәјәм. Өзү дә мән сиздән тез гочалыб өләчәјәм. Өзүнүз көрәчәксиниз... (Гыса пауза.) Хаһиш едирәм бир дә бундан сонра мәнимлә јаш барәдә данышмајасыныз... Јахшымы?

Һ ә с ә н з а д ә — Јахшы. Данышмарам. (Папирос јандырыр вә бу заман бајырда үрәјә јатан бир сәслә охунан «Гаракилә» маһнысы ешидилир. Наркиләнин үзү сојуг бир ифадә алыр. Һәсәнзадә динләјир.)

Кәлмишәм отағына ојадам сәни
Гаракилә, ојадам сәни.
Нә көзәл хәлг еләјиб јарадан сәни
Гаракилә, јарадан сәни...

Һ ә с ә н з а д ә — Бизим екскаваторчу Рәшиддир.

Н а р к и л ә (Сојуг) — Танıјырам.

Һ ә с ә н з а д ә — Һардан танıјырсыныз?

Н а р к и л ә — Заводда көрмүшәм. Өзүндән мүштәбеһин биридир.

Һ ә с ә н з а д ә — Өзүндән мүштәбеһ? Јох, онда танымырсыныз.

Н а р к и л ә — Танıјырам. Ики дәфә онун үчүн нарјад јазмышам. Бир аз јарашыглыдыр, бир аз да сәси вар дејин, елә билир алчачыг дағлары бу јарадыб.

Маһны давам едир:

Гызыл күл әсди,
Сәбрими кәсди...

Н а р к и л ә (Маһнынын гуртармасыны көзләмәјәрәк галхыр)—Бајаг дединиз ки, јујуласы шејләриниз вар.

Һ ә с ә н з а д ә — Сиз зәһмәт чәкмәјин. Ајна хала кәлиб апарар. Бир дәфә түнд бир түрк кофеси биширәрсиниз, ичәрик.

Н а р к и л ә (Севинчлә) — Истәјирсиниз лап бу саат биширим.

Һ ә с ә н з а д ә — Јох, заводда истеһсалат мүшавирәси чағырмышам.

Н а р к и л ә — Һәмишә мән кәләндә сизин ја ишиниз олур, ја ичласыныз. (Күлүр) Мәктәбдә «ичлас вар» дејән кими «ч»ын јанына «р» гојурдум.

Һ ә с ә н з а д ә — Нејләјирдиниз?

Н а р к и л ә (Бәркдән күләрәк) — Гачырдым!..

Рәшидин охудуғу маһнынын мабәди ешидилир. Наркиләнин үзү дәрһал сојуг вә чидди ифадә алыр.

Дејәсән бу екскаваторчу бу күн бизә консерт вермәк фикриндәдир.

Һәсәнзадә — Чаван оғландыр, кефи кәлир, охујур...
Наркилә — Баһ... баһ... чаван оғлан...
Һәсәнзадә — Бәс нечә... кәнчлик—нәғмә демәкдир.
Наркилә (Тутгун) — Билмирәм! Белә образлы ифадәләр барә-
синдә фикирләшмәмишәм. Һәләлик (Кетмәк истәјир).
Һәсәнзадә — Дајанын. Нә үчүн ачыгландыныз?
Наркилә (Сәрт) — Чүнки сиз, мәним сөзләрими бир гәпијин је-
риндә гојмурсунуз.
Һәсәнзадә — Нә данышырсыныз... Һансы сөзләринизи?
Наркилә — Һансы сөзләринизи... Мән сизә дедим ки, бу чаван-
Һәсәнзадә — Бағышлајын, јадымдан чыхды... Склероз...
лыг-гочалыг мәсәләсини аз орталыға салын! Сиз дә сөз вердиниз...
Наркилә (Јаныб төкүләрәк) — Бах, көрүрсүнүз. Сиз дүзәлмәзси-
низ, вәссалам. Нечә склерозсунуз ки, заводда олан сәккиз јүз ишчинин
һамысыны ушагларына гәдәр адбаад танырсыныз?!
Һәсәнзадә — Нә билдиниз?
Наркилә — Чамаат данышыр, мән дә ешидирәм. Гулагларымы
тутум?!
Һәсәнзадә — Јох, гулагларынызы нә үчүн тутурсунуз. Јахшы
сөзү һәмишә ешитмәк лазымдыр.
Наркилә (Бирдән гәһгәһә илә күләрәк) — Көрүрсүнүз... Јахшы
олдуғунузу өзүнүз дә тәсдиг едирсиниз...
Һәсәнзадә — Мән үмумијјәтлә дејирәм...
Наркилә — Гуртардыг! Бир дә бу мөвзуја гајыданы гурд јесин.
Мән кетдим.

Сүр'әтли аддымларла гапыја тәрәф јөнәлир. Бирдән кери дөнәрәк Һәсәнзадәјә јахын-
лашыр. Гаршысында лајаныб, она бахыр... Нәһајәт, нәзәрләрини ендирәрәк Һәсәнзадә-
нин әлини сол әли илә бәрк-бәрк сыхыб тәләсик чыхыр. Һәсәнзадә гызын сыхмыш
олдуғу әлини гејри-иради бир һәрәкәтлә галдырыб бахыр. Лакин онун фикри узагларда-
дыр. Сонра дивана отуруб көзләрини гапајыр. О, бирдән-бирә хејли јорғун вә гоча
көрүнүр. Биринчи шәкилдәки мусигинин мабәди давам едир. Ишыг јаваш-јаваш зәиф-
ләјир, нәһајәт сөнүр. Јанада Наркиләнин отағы көрүнүр. Гыз өз маһнысыны зүмзүмә
еләјә-еләјә столун үстүндә хәмирдән јуха ачыр, сонра доғрајыб нә исә һазырлајыр.
Онун үзүндә хошбәхт бир ифадә вар. Телефон зәнк вурур. Наркилә јүјүрүб дәстәји
көтүрүр. Инди ишыг јалныз онун вә телефон хәттинин о бири учунда олан сарысач
гызла таныш ики оғланын үзәринә дүшүр.

Сарысач гыз — Салам, Нана. Һарда итиб батмысан?
Наркилә — Һарда олачам. Заводда... евдә... инди мән иш ада-
мыјам.
Сарысач гыз — Баһ... баһ... иш адамы.
Наркилә (Зарафатјана) — Бәс нечә?
Сарысач гыз — Нана, доғрудурму ки, дејирләр сән семент за-
водунун директору Һәсәнзадә илә кәзирсән?
Наркилә — Кәзмирәм, мән ону истәјирәм... севирәм, ајдындыр-
мы?
Сарысач гыз (Ишвә илә) — Баша дүшүрәм, Нана: күмүшү
сачлар... һәлә тәравәтини итирмәмиш чеһрә!... машын... вәзифә... пул...
бир сөз: халис Америка зөвгү! (Сәсини алчалдараг) Наверно, он большој
развратник...
Наркилә (Чидди) — Мән онун һаггында сәнин белә данышма-
ғына ичазә вермирәм.
Сарысач гыз (Ејни ишвәкарлыгла) — Јох а... дејәсән керчәк-
ләмисән. Бәлкә сән онунла евләнмәк истәјирсән?
Наркилә — Әлимдә ишим јарымчыг галыб, хаһиш едирәм сонра
зәнк едәсән...

Оғланлар, сарысач гыза мәтләбә кечмәји һим едирләр.

Сарысач гыз — Нана, бу күн дәнизчиләр евиндә танс вар.
Наркилә — Танс?
Сарысач гыз — Аһааа... (Гыса пауза) Кәлирсән?
Наркилә — Јох, кәлә билмәјәчәјәм.
Сарысач гыз — (Икинчи оғлана бахараг ишвә илә) — О һәлә
дә көзләјир һа...
Наркилә — Ким?
Сарысач гыз — О күн демәдим...
Наркилә — Кәлә билмәјәчәјәм...
Сарысач гыз — Ах, сән нә гәдәр старомодны олмусан, Нана.
Јахшы... Һәләлик...

Наркилә илә көрүшмәк истәјән оғлан ағзыны телефон дәстәјинә тутараг:

II оғлан — Әлвида, Нана!

Чапыг Додик исә дишләрини бир-биринә сүртәрәк вәһши бир көрүнүшлә ағзыны
узадыб сарысач гызын гулағыны дишләјир... Гыз гышгырараг дәстәји асыр. Онларын
үзәринә дүшән ишыг сөнүр. Наркилә дәстәји јеринә гојараг ишинин үстүнә гајыдыр. Нә-
закәт ханым әлиндә ағ салфетә бүкүлмүш габ олдуғу һалда кәлир.

Нәзакәт (Габы столун үстүнә гојараг) — Салам, гызым.
Наркилә — Салам, ана.
Нәзакәт — Сәнин үчүн котлет кәтирмишәм.
Наркилә — Фәрәч е'замијјәтә кедиб?

Нәзакәт нәзәрләрини ондан гачыраг башынын һәрәкәти илә тәсдиг едир.

Наркилә — Нә зәһмәт чәкирдин...
Нәзакәт — Нә үчүн белә сөзләр данышырсан? Мәндән гисас
алырсан?
Наркилә — Мән һеч бир заман сәндән гисас алмаг фикриндә
олмамышам, ана. Әкәр белә бир гүввәм олсајды...
Нәзакәт — Һәлә әввәлчә өз һәјатын һаггында дүшүн, галсын дүн-
јаны дүзәлтмәјин. Фәрәчин рәиси, оғлу үчүн сәнә елчи кәлмәк истәјир-
миш. Һәсәнзадә илә олан әһвалаты ешидәндән сонра кәлмәјиб.
Наркилә — Буну сәнә Фәрәч деди?
Нәзакәт — Тутаг ки, о дејиб нә олсун?
Наркилә — Һеч... Елә-белә сорушурам...
Нәзакәт — Фәрәч анд ичиб, рәиси инандырыб ки, һејлә шеј јох-
дур.
Наркилә — Нә үчүн Фәрәч мәндән өтәри јалан данышырды?
Нәзакәт (Мүлајим) — Инсан чаванлыгда сәһв еләјә биләр, ан-
чаг бу дәрәчәдә јох. Мән бура сәнинлә сөз күләшдирмәјә кәлмәмишәм...
Ағлыны башына јығ, чаванлығынын, көзәллијинин гәдрини бил. Ола
билсин ки, Фәрәчин рәиси бу күнләрдә бизә кәлсин... Оғлуну да таны-
јырсан. Пис оғлан дејил. Али тәһсилли, әлиндә јахшы иши...
Наркилә — Әкәр о јахшы оғлан идисә бәс нијә чаван арвадыны
ики ушағы илә говуб салырды күчәјә?
Нәзакәт — Говмаг нә үчүн... истәмәјиб бошајыб... Бу, тәк онун
башында көрүнмәјиб ки... Анлә сиррине әл апармаг чәтиндир.
Наркилә — Сурик онун даббагда көнүнә бәләддир.
Нәзакәт — Сән мәни о вәзијјәтә кәтирәчәксән ки, кедиб өзүмү
атачам појездин-задын алтына.
Наркилә (Сәмими тәәччүблә) — Мәндән өтәри?
Нәзакәт — Сән мәним гызымсан... Сәни мән доғмушам.
Наркилә (Кәдәрлә) — Еһ, ај ана... Мән доғулмаја да биләрдим.

Кәрәк ки, ушаг олуб-олмамасы чох заман инсанларын ирадәсиндән асылы олмур. Јахшысы будур, Фәрәчә дејәсән ки, мән онун рәисинин оғлуна кетмәјәчәјәм!

Нәзакәт (Әсәби һалда галхараг) — Кетмә... Әкәр бу гәсәбәдә бир оғлан сәнин үзүнә бахса, мән адымы дәјишәрәм...

Наркилә (Бәркдән күлүр) — Бир көр сән мәни нә илә горхутмаг истәјирсән...

Нәзакәт — Јахшы... Ахырыны көрәрик.

Чыхыр. Наркилә ишинә давам едир. Сәһнә јаваш-јаваш гаранлыглашыр... Ишыгланында Наркиләни Һәсәнзадәнин ејванында көрүрүк. О, јемәк столунун үзәринә ағ сүфрә чәкир. Графини тәмиз су илә долдурур. Балача вазаја чичәк гојур. Бу заман гапы зәнки вурулур. Гыз јүјүрүб ачыр. Һәсәнзадә дахил олур. О, чох јорғундур. Лакин буну бүрузә вермәк истәмир.

Һәсәнзадә — (Јемәк столуна нәзәр салараг)... Бу нә дәскаһдыр.

Наркилә — Мән сизин үчүн түрк кофеси биширмишәм. (Јүјүрүб кәтирир).

Һәсәнзадә (Үрәкдән) — Јахшы гызсыныз.

Наркилә — Нә барәдә?

Һәсәнзадә — Һәр барәдә: ағылда, көзәлликдә, һазырчаваблыгда...

Наркилә (Она ити бир нәзәр салараг, һәјәчанла) — Јалварырам, оғлунузун әзиз чанына анд верирәм. Сиз бу сөзләри, үрәјисыныг бир гыз олан мәним хәтрим хош олмаг үчүн дејирсиниз, јохса доғрудан да белә дүшүнүрсүнүз?

Һәсәнзадә (Чидди) — Мән һәмишә дүшүндүјүмү дејирәм... Бир дә, сизин кими һәјатын исти-сојуғуну көрмүш мәрд бир гызын баш сығалламасына нә еһтијачы вар...

Наркилә (Чох мүтәәссир) — Сағ олун, чох сағ олун.

Рәшидин маһнысы ешидилир:

Кәлмишәм отағына ојадам сәни.
Гаракилә, ојадам сәни.
Нә көзәл халг еләјиб
Јарадан сәни, Гаракилә,
Јарадан сәни.

Наркилә диксинәрәк бајыра сары әсәби бир нәзәр салыр. Онун бу ани һәрәкәти Һәсәнзадәнин диггәтиндән гачмыр. Гыса пауза. Маһны давам едир...

Һәсәнзадә (Гызын үзүнә бахмагдан чәкинәрәк) — Бу күн Рәшидин бајрамыдыр.

Наркилә (Далғын) — Гәзетләрдә шәкли чыхдығына көрә?

Һәсәнзадә — Јалныз буна көрә дејил... Дүнән она күллә атмагда республика чемпиону ады вериблэр.

Наркилә — Баһ... баһ... (Маһны давам едир) Сиз бу маһныны охумағы она гадаған еләјин!

Һәсәнзадә — Нијә?

Наркилә — Чүнки о буну охумагла мәнә саташыр...

Һәсәнзадә — Нә билирсиниз?

Наркилә (Ачыглы) — Јүз дәфә она демишәм ки, мәним адым Наркиләдир... Јенә дә башлајыр: Гаракилә. Гаракилә...

Һәсәнзадә — Нә олар ки, гојун Гаракилә десин.

Наркилә — Истәмирәм.

Маһны давам едир:

Гызыл күл әсди,
Сәбрими кәсди...
Сил көзүн јашын,
Ағлама бәсди...

Һәсәнзадә (Өз-өзү илә данышыр кими) — Јахшы оғландыр.

Наркилә — Мәнчә сәрраст күллә атмаг вә ја бир күндә дөрд күнүн ишини көрмәк һәлә тамам јахшы адам олмаг дејилдир...

Һәсәнзадә (Чидди) — Доғрудур. Лакин Рәшидин јахшылығы ејни заманда онун инсанлара мүнасибәтиндәдир. Бизим үмуми ишимизә, дөвләтә сәдагәтиндәдир. (Зарафатјана). Бунун үзәринә онун көзәл нәғмәләрини, икидлијини дә кәлдикдә...

Наркилә — Баһ... Баһ, сахлајын, јохса өзүмдән кедәрәм.

Һәсәнзадә (Хәјал ичиндә) — Бәлкә дә мән, онда өз кечмиш кәнчлијими көрдүјүм үчүн бу гәдәр хошума кәлир.

Наркилә (Кәркин истеһза илә) — Јохса сиз дә онун кими охујардыныз?

Һәсәнзадә (Күлүмсәјир). — Сиз саташырсыныз, амма мән доғрудан да охујардым...

Наркилә (Ејни истеһза илә) — Бәс инди нијә һеч охумурсунуз?

Һәсәнзадә (Дәриндән нәфәс алараг) — Јадырғамышам. Мәним нәғмәмин сусдуғу вахтдан хејли чох заман кечибдир.

Наркилә (Әсәби) — Белә сентиментал сөзләр сизә јарашмыр.

Һәсәнзадә — Доғрудур. Анчаг... көрүнүр һәмишә сусмаг да мүмкүн дејил. Сиз, о күнү доғру дејирдиниз: Инсанларын ичиндә Робинзон Крузо кими јашамаг олмаз.

Рәшид охујур

Бојнума салмысан сачындан зәнчир
Гаракилә, сачындан зәнчир...

Наркилә (Тәкрар әсәбиләшәрәк) — Хаһиш едирәм, бир дә ону мәним јанымда тә'рифләмәјәсиниз...

Һәсәнзадә — Сөз дүшдү, дедим... Бир дә тә'рифләјәндә нә олар ки?

Наркилә — Истәмирәм. Сизин үчүн јенә кофе төкүммү?

Һәсәнзадә — Бәсдир. (Гәсдән) Тәшәккүр едирәм.

Пауза. Наркиләнин үзү дүшкүн вә пәришан бир ифадә алыр.

Һәсәнзадә — Нә үчүн бирдән-бирә бикефләдиниз?

Наркилә — Чүнки сиз мәни севмирсиниз! (Һәјәчанла). Гәтијјән севмирсиниз. Мән һәмишә бу барәдә сөһбәт саланда сиз араја сөз гатырсыныз... Елә билирсиниз ки, мән дә буну баша дүшмүрәм. (Пауза. Һәсәнзадә папирос јандырыр). Әлбәттә, истәмәк, севмәк сифаришлә гәбул олунан бир шеј дејил. Мән анчаг өз бәхтимдән күсмәлијәм.

Һәсәнзадә — Бајаг сиз мәни тәсирләндирирдиниз... Амма инди өзүнүз бәхтиниздән шикајәтләнирсиниз.

Наркилә — Чүнки мән һаглыјам. (Гызғын) Нә тәфавүтү вар ки, әввәлләр мәним күнүмү Фәрәч гара еләмишди, инди сиз еләјирсиниз... Нә шәкилдә? Бунун әһәмијјәти јохдур... Һеч олмаса Фәрәчин әсарәтиндән бир күн хилас олачағыма үмидим вар иди...

Гыса пауза. Һәсәнзадә папирос чәкир.

Наркилә (Ачыглы) — Папиросу аз чәкин. Зәһәрләнәрсиниз. (Пауза). Сизи баша дүшмәк мүмкүн дејил... Бә'зән елә бил ки, сиз дә мәни севирсиниз... Анчаг сөһбәт чидди һал алдыгда...

Һәсәнзадә — Сиз ағыллы гызсыныз... Сәбәбини...

Наркилә — Хаһиш едирәм, бу көһнә һаваларь гојун дурсун. Мән әввәлдә сизә демишәм, инди дә дејирәм: јаш мәсәләсинин буна дәхли јохдур. Һәгиги севки белә бош шејә бахмаз. (Бирдән һәјәчанланараг) Нә үчүн сиз өзүнүзү фәдакар олмаға лајиг билирсиниз, башгаларыны јох?

Һәсәнзадә — Һәјатда һәр шеј кими фәдакарлығын да өз јери вар... (Гыса пауза). Севки дә чанлы организм кими гочалыр... вә бир күн өлүр...

Наркилә — Јә'ни демәк истәјирсиниз ки, мән кәләчәкдә сизи севмәјә дә биләрәм? Горхмајын белә шеј өмрүндә олмаз.

Һәсәнзадә (Күлүмсәјәрәк) — Мән өзүм үчүн горхмурам...

Наркилә — Мәним үчүн исә һеч горхмајын... Сизин һәсрәтинизи о гәдәр чәкмишәм ки,... (Онун әлиндән тутараг) Мәним әзизим. Мәним гәһрәманым!

Һәсәнзадә (Әлини нәзакәтлә чәкәрәк) — Кәлин әјләшин. Сиздән бир шеј сорушмаг истәјирәм.

Наркилә (Чох шән вә күлмәли бир әда илә стулу чәкиб онун габағында отурур) — Һә... сорушун!..

Һәсәнзадә — Адамларын сөз-һәрәкәтиндән, тә'нәсиндән горхмурсунуз?

Наркилә (Ејни шән вә күлмәли әда илә) — Јох, горхмурам!

Һәсәнзадә — Нә үчүн?

Наркилә — Һеч нә үчүнүн јеридир?! Јахшы адамлар јахшы һиссләри сөз-һәкәт еләмәз. Писләри исә гој чәһәннәм олсун.

Һәсәнзадә (Бәркдән күләрәк) — Бә'зән елә ағыллы сөз дејирсиниз ки...

Наркилә (Бәрк инчијәрәк) —Бә'зән?! Демәк... Бә'зән дәлидән догру хәбәр, һејләми?

Һәсәнзадә — Бә'зән јох, һәмишә!

Наркилә (Ону динләмәјәрәк өз-өзү илә данышырмыш кими) — Бәлкә Фәрәч һаглы имиш... Бәлкә доғрудан да мән дәлијәм?

Һәсәнзадә (Һәјәчанла) — Мән зарафат еләјирдим...

Наркилә (Ејни фикри дағыныглыгла) — Сизин зарафатыныз һавајы олмаз.

Һәсәнзадә (Бөјүк бир нәдамәт һисси илә) — Нә үчүн олмур. Бә'зән ән ағыллы адамлар белә ән ахмаг сөзләр даныша биләрләр...

Наркилә көзләри онда олдуғу һалда «јох» мә'насында ағыр-ағыр башыны булајыр вә Һәсәнзадәјә елә бахыр ки, елә бил онун ағармыш сачларыны, көзүнүн әтрафындакы гырышлары јалныз инди көрүр. Елә бил ки, Һәсәнзадә онун нәзәрләри алтында санијә-санијә гочалыр.

Һәсәнзадә (Өзүнү итирәрәк) — Мин дәфә үзр истәјирәм. Мән садәчә оларaг еһтијатсызлыг еләдим.

Наркилә (Дәрин бир кәдәрлә күлүмсәјәрәк)—Еһтијатсызлыг...

Һәсәнзадә (Өзүнү бүсбүтүн итирәрәк) — Инанын ки, сиз мәним нәзәримдә һәмишә ағыллы... һәссас бир гызсыныз.

Рәшид охујур:

Мән сәнин әсиринәм бир мәни диндир
Гаракилә, бир мәни диндир...

Наркилә (Гулагларыны тутараг гышгырыр) — Чыхын, ону сусдурун!

Вә бәркдән һөнкүрәрәк дивана јыхылыр. Һәсәнзадә өзүнү итирмиш һалда она су төкүб верир. Гыз сују алыб дәрин бир үрәк јангысы илә ичир. Сонра дикәлиб ејни һәјәчанла бајыра гулаг асыр вә нәгмәнин сусмасы илә јаваш-јаваш сакит олур. Нәһајәт көзүнүн јашыны силәрәк ајаға галхыб палтарыны дүзәлдир.

Наркилә — Бағышлајын... Сизин дә ганынызы гаралтдым, һәләлик...

Һәсәнзадә (Һәјәчанла) — Дајанын, нә тәләсирсиниз... Кедәрсиниз...

Наркилә — Өзүмү чох јорғун һисс едирәм. Кедим бир аз динчәлим. Сағ олун. (Чыхыр).

Ишыг, каһ дајаныб һәјәчанла бахан Һәсәнзадәнин, каһ да сүр'әтлә сәһнәни доланыб евинә тәләсән Наркиләнин үзәринә дүшүр вә бүтүн бу мүддәтдә Рәшидин охудуғу маһны јенидән ешидилир. Адама елә кәлир ки, бу маһны гызы һәр јердә аддым-аддым тә'гиб едир. Гыз көздән итиб, маһны узаглашдыгча ишыг да азалыр вә нәһајәт сөнүр. Јананда исә биз Һәсәнзадәни ејни һәјәчанлы вәзијјәтдә дајаныб пәнчәрәдән бахан көрүрүк. Бу заман далбадал шимшәк чахыр. Көј гурулдајыр. Вә бирдән бу көј гурултусу телефон зәнки илә әвәз олунур. Һәсәнзадә һөвлнак кедиб дәстәји көтүрүр. Санки о, бу телефон зәнкиндән нә исә хош бир шеј көзләјирди. Лакин ишыг телефон хәттинин о бири учунда әсәби бир көрүнүшлә дәстәји гулағына тутмуш Нәзакәт ханымы вә онун јанында дајанмыш Фәрәчи ишыгландырыр.

Һәсәнзадә — Ешидирәм.

Нәзакәт — Өзүнүзү јығышдырын!

Һәсәнзадә — Нечә?

Нәзакәт —Мән сиздән хаһиш етмирәм, мән сизә әмр едирәм, өзүнүзү јығышдырын!

Һәсәнзадә — Данышан кимдир?

Нәзакәт — Данышан Наркиләнин анасыдыр.

Һәсәнзадә — Ах, анасы...

Нәзакәт — Сизин ондан бөјүк оғлунуз вар. Мән сизи биабыр едәрәм.

Һәсәнзадә — Нә үчүн ханым, мән нејләмишәм?

Нәзакәт — Нејләдинизи јахшы билирсиниз!

Фәрәч башы илә тәсдиг едир.

О ушагдыр, ағлы кәсмир, сизә нә дүшүб... Нә үчүн өз мөвгејиниздән, вәзифәниздән истифадә еләјиб чаван гызы јолдан чыхарырсыныз?

Фәрәч башы илә тәсдиг едир.

Утанын! Әкәр вичданыныз јохдурса, горхун. Мән шикајәт едәрәм. Сизи күчәнин ортасында даша басарам!

Һәсәнзадә — Сизин белә данышмағыныз мә'насыздыр. О чох ағыллы гыздыр. Мән дә һеч бир заман онун һаггында пис фикирдә олмамышам.

Нәзакәт — О сизә ујдуғу үчүн бүтүн елчиләри кери гајтарыр.

Һәсәнзадә — Үрәји истәјән адам оланда кери гајтармајачаг.

Нәзакәт — Нә үчүн сиз ону евинизә дә'вәт едирсиниз?

Гыса пауза

Көрүрсүнүзмү чаваб верә билмирсиниз!

Һәсәнзадә (Сакит) — Сиз бу барәдә гызын өзү илә сөһбәт еләмисиниз?

Нәзакәт — Сиз ону јолдан елә чыхармамысыныз, мәнә бир сөз даныша...

Һәсәнзадә — Әкәр сиз јахшы ана олсајдыныз о, сиздән һеч бир шеј кизләтмәзди...

Нәзакәт — Мәним јахшы-пис ана олмағымын сизә дәхли јохдур.

Фәрәч башы илә тәсдиг едир.

Һәсәнзадә— Јох, дәхли вар. Чүнки мән онун талеји илә марагланырам.

Нәзакәт — Ахы, сиз кимсиниз, онун талеји илә мараглaнасыныз?

Һәсәнзадә (Өзүнү сахлаја билмәјәрәк) — Бәс сиз кимсиниз?

Нәзакәт — Мән онун анасыјам! Ешидирсинизми! Анасы!

Һ ә с ә н з а д ә — Јалныз она көрәми ки, ону сиз доғмусунуз? Әкәр белә дүшүнүрсүнүзсә сәһв едирсиниз... Ушағы доғмаг, һәлә ишин лап башланғычыдыр. Әсил мәсәлә ону бөјүтмәк, инсан арасына, һәјата чыхармагдыр. Сиз исә ону, һәјатынын көмәјә, инсан үнсијјәтинә мөһтач олдуғу ән вачиб дөврүндә, әринизлә дилбир олуб—өз атасынын евиндән бајыра салмысыныз!

Н ә з а к ә т — Буну сизә о, өзү дејиб?

Һ ә с ә н з а д ә — Кимин демәсинин әһәмијјәти јохдур... Әкәр Наркиләнин атасы бирдән дирилиб кәлсәјди сиз она нә чаваб верәрдиниз? Онун үзүнә нечә бахардыныз? Әлбәттә, сиз чаван идиниз... Бүтүн өмрүнүз бoју дул отурмајачагдыныз. Һеч кәс һәтта онун өзү дә буну сиздән тәләб елијә билмәзди. Анчаг әрә кетмәк аналыг һүгугуну, аналыг мәс'улијјәтини тапдаламаг, атасыз, көмәксиз бир гыз ушағыны илләрлә диндирмәмәк, ахырда да әсәбләрини корлајыб гапылара салмаг демәк дејилди! Әкәр әриниз јанынызда дырса, гојун өзү дә ешитсин. Сиз дә, о да әдаләт гаршысында чавабдеһсиниз! (Әсәби) Бир аз да ачыг десәм, чинајәткарсыныз... Өз ушағыны өлдүрмәк истәјәнләрлә сизин һеч бир фәргиниз јохдур. Бә'зиләри буну бирдән-бирә едирләрсә, сиз тәдричән еләмисиниз! Ајдындырмы? Сиз, онда өзүнә инам һиссини мәһв еләмисиниз!

Нәзакәт телефон дәстәјини јеринә чырпараг һөнкүрүб ағлајыр, бәркдән, јана-јана ағлајыр. Фәрәч арвадына гәзәбли бир нәзәр салараг о бири отаға кечир. Нәзакәт ханымын үзәринә дүшән ишыг сөнүр, Һәсәнзадәнин үстүнә дүшән ишыг исә күчләнир. Бајырда шиддәтли көј курултусу ешидилир. Шраборан јағыш төкүр. Тез-тез шимшәк чахараг каһ Һәсәнзадәни, каһ да өз балача евинин пәнчәрәсинин габағында дајанмыш Наркиләни ишыгландырыр.

Вә бирдән санки гыз нәдән исә ваһимәјә кәлир. Пәнчәрә габағындан чәкиләрәк өз отағына горхмуш, үркәк бир нәзәр салыр. Сонра чәлд ирәлиләјиб радио апаратыны ачыр, отаға курултулу бир мусиги долур, гыз апараты ејни сүр'әтлә дә бағлајараг, бир ан сүкут ичиндә дајаныб гулаг асыр. Туфан ејни шиддәтлә давам едир. Гыз телефон апаратына јахынлашараг дәстәји көтүрүб нөмрәни јығыр. Һәмин анда ишыг һәлә дә бајыра тамаша еләјән Һәсәнзадәни ишыгландырыр. Һәјәчанлы телефон зәнки. Һәсәнзадә чеврилиб дәстәји көтүрүр.

Һ ә с ә н з а д ә — Ешидирәм.

Гыз дәстәји гулағына тутмуш һалда сусур. Лакин онун үзүндәки ваһимә кетдикчә мүлајим бир ифадәјә чеврилир.

Һ ә с ә н з а д ә (Сәбирлә) — Ешидирәм.

Гыз сусур.

Һәсәнзадә ејни сәбирлә телефон дәстәјини асыр вә онун үзәринә дүшән ишыг сөнүр. Наркилә дә истәр-истәмәз дәстәји јеринә гојур вә онун чөһрәси бирдән-бирә үмидсиз, пәришан бир ифадә алыр. Көј бир дә курулдајыр. Лакин Наркилә даһа горхмур... Артыг дүнја дағылса да, дағылмаса да онун үчүн бирдир. О, ағыр-ағыр ирәлиләјиб диванда отурур.

Пауза. Бајырда туфан ејни шиддәтлә давам едир. Телефон зәнки. Наркилә диксинәрәк галхыб дәстәји көтүрүр. Ишыг ејни заманда телефон хәттинин о бири учунда дәстәји әлиндә тутмуш сарысач гызы вә онун олдуғу отағы ишыгландырыр. Патефонда сон дәбли бир ојун һавасы чалыныр, Сарысач гызын бизә таныш оғлан досттарынын һәрәси бир гызла, ики башга оғлан исә бир-бири илә рәгс едир. Столун үзәриндә шәраб бутулкалары вә башга шејләр көрүнүр.

Сарысач гыз телефон дәстәјини елә тутмушдур ки, Наркилә мусигини ешитсин. Наркилә гулаг асыр.

С а р ы с а ч г ы з — Нана, һелло...
Н а р к и л ә — Салам.
С а р ы с а ч г ы з — Ешидирсән?
Н а р к и л ә — Ешидирәм.
С а р ы с а ч г ы з —Сәнин севдијин тансдыр.
Н а р к и л ә — Билирәм.
С а р с ы с а ч г ы з — Чапыг Додиккилдә јығышмышыг.

Н а р к и л ә — Нуш олсун.
С а р ы с а ч г ы з — Сән дә кәл!
Н а р к и л ә — Мән дә?
С а р ы с а ч г ы з — Аһааа...
Н а р к и л ә (Зәиф мүгавимәтлә) — Јох...

С а р ы с а ч г ы з — Валлаһ, сәнин дәрдин аз галыб, мәни дәли еләсин...

Н а р к и л ә — Мәним нә дәрдим вар...

С а р ы с а ч г ы з — Һәлә бир сорушурсан да. (Мүтәәссир) Наначан. Нә үчүн белә едирсән? Нә үчүн дашакирән олмусан?

Н а р к и л ә — Дашакирән?

С а р ы с а ч г ы з — Нә үчүн гызыл вахтларыны о чүр кечирирсән? Биз нә гәдәр чаван олачағыг... (Көзләри јашармыш) Вичдансыз. Билирсән сәнә нә гәдәр үрәјим јаныр?!. Инди дә һа истәдим зәнк еләмәјим, бачармадым... Сәнсиз һеч нә чаныма јатмыр... Баша дүш...

Н а р к и л ә (Ејни зәиф сәслә) — Сағ ол. Сурик.

С а р с ы с а ч г ы з — «Сағ олу» гатла гој бир кәнара, өзүн дә дур кәл бура.

Н а р к и л ә (Тәрәддүдлә) — Бајырдан хәбәрин вар?

С а р ы с а ч г ы з — Мәним бу саат һеч нәдән хәбәрим јохдур, олмасыны да истәмирәм... Сәнә дедим ки, дур кәл! (Гыса пәвзә) Нә олду?

Н а р к и л ә (Јаваш сәслә) — Јахшы...

С а р ы с а ч г ы з — Кәлирсән?

Н а р к и л ә (Гәти) — Кәлирәм.

С а р ы с а ч г ы з — Өпүрәм сәни, Наначан! (Дәстәји асыр, севинчлә јолдашларына хәбәр верир) Нана кәлир!

О ғ л а н л а р (Бир јердә) — Кәлир?!

Онларын үзәринә дүшән ишыг сөнүр, инди јалныз Наркилә көрүнүр. О, дәстәји јеринә гојараг кејинир. Үзүнә пудра, додагларына памада сүртүр. Редикүлүнү көтүрүб отагдан чыхмаг истәркән, телефон тәкрар зәнк вурур. Гыз гајыдыб дәстәји көтүрүр. Телефон хәттинин о бири учунда Һәсәнзадә көрүнүр.

Һ ә с ә н з а д ә — Наркилә...
Н а р к и л ә (Һәјәчаныны боғмаға чалышараг) — Бујурун...
Һ ә с ә н з а д ә — Тәксиниз?
Н а р к и л ә — Бәли (Ачыглы). Башга ким олачагды ки?

Һ ә с ә н з а д ә (Олдугча меһрибан)—Дедим, бәлкә јолдашларыныздан-заддан...

Н а р к и л ә (Нәфәсини дәрәрәк) — Һеч кәс јохдур.
Һ ә с ә н з а д ә — Горхмурсунуз?
Н а р к и л ә — Нәдән?

Һ ә с ә н з а д ә — Ахы, дејирдиниз ки, ушаглыгда һәмишә көј курултусундан горхармышсыныз.

Н а р к и л ә — Инди ки, ушаг дејиләм.

Һ ә с ә н з а д ә — Еләдир... (Пауза. Бајырда туфан давам едир). Дејәсән һәлә дә ачығыныз сојумајыб?

Н а р к и л ә — Сојумајанда нә олар ки...
Һ ә с ә н з а д ә — Мән сиздән тәкрар үзр истәјирәм.

Пауза.

Нә үчүн динмирсиниз?
Н а р к и л ә — Сиз мәни инчитмәмәк үчүн үзр истәјирсиниз?

Һ ә с ә н з а д ә — Јох. Мән чох кобуд бир сәһв еләдијим үчүн үзр истәјирәм.

Н а р к и л ә — Јахшы... Даһа бу барәдә данышмајаг.

Һ ә с ә н з а д ә — Демәли бағышлајырсыныз.
Н а р к и л ә (Мулајим) — Сиз дә тәксиниз?
Һ ә с ә н з а д ә (Зарафатјана) — Мән елә анаданкәлмә тәкәм.
Н а р к и л ә (Меһрибан) — Дарыхмырсыныз?
Һ ә с ә н з а д ә — Инсан һәр шејә өјрәнир.
Н а р к и л ә (Мүтәәссир) — Јенә дә сентимент...
Һ ә с ә н з а д ә — «Сентимент» нә үчүн... Демәк истәјирәм ки, дарыхмамаға өјрәнмишәм.
Н а р к и л ә (Даһа да мүтәәссир) — Билмирәм... Сизин белә сөзләриниз мәнә чох пис тә'сир едир... Мән сизин өзүнүзү тәк һисс етмәнизә дөзә билмирәм.
Һ ә с ә н з а д ә — Тәшәккүр едирәм.
Н а р к и л ә — Ох... (Гышгырыр) Мән сиздән тәшәккүр истәмирәм, баша дүшүрсүнүзмү, истәмирәм!..
Һ ә с ә н з а д ә (Зарафатјана) — Јавашын, гулағым батды...
Н а р к и л ә — Гојун батсын...
Һ ә с ә н з а д ә (Ејни зарафатла) — Нә үчүн... Ахы, онда сизин сәсинизи ешитмәздим...
Н а р к и л ә — Јохса ки, ешитмәк истәјирдиниз...
Һ ә с ә н з а д ә — Мән сизин сәсинизи һәмишә... Дүнја дурдугча ешитмәк истәрдим...
Н а р к и л ә — Бәсдирин... Бәсдирин... Мән белә үмуми... мүчәррәд сөзләри ешитмәк истәмирәм (тәмкинлә). Ијирминчи әср гәти һәрәкәт тәләб едир... Билдиниз?!

Пауза. Санки Һәсәнзадә гәфләтән бир Чин сәдди гаршысында галыр. Онун үзү бирдән-бирә сарсылмыш, дүшкүн бир ифадә алыр. Бәлкә дә о, өмрүндә биринчи дәфә олараг һәјатынын нә гәдәр кәдәрли олдуғуну, онун та узаг үфүгләринә гәдәр көрүр...

Н а р к и л ә — Нә олду? Нә үчүн сусдунуз?
Һ ә с ә н з а д ә (Дәриндән нәфәс алараг) — Һеч... Мән сизә гулаг асырам.
Н а р к и л ә — Мән сөзүмү дедим, ешитмәдиниз?
Һ ә с ә н з а д ә — Ешитдим...

Гыса пауза

Н а р к и л ә — Јахшы... Сағ олун...

Дәстәји асыр. Һәсәнзадә дәстәји көзүнүн габағына тутараг она узун вә үмидсиз бир нәзәр салыр вә јеринә гојур... Онун үзәринә дүшән ишыг сөнүр. Наркилә телефон апаратындан араланараг отағын ортасында дајаныр. Бајагдан бәри әлиндә тутмуш олдуғу редикүлү гејри-шүуру бир һәрарәтлә галдырыб бахыр. Нәјн исә хатырлајыр вә ани әсәби һәрәкәтлә ону бир кәнара туллајыр, сонра ејни гәзәблә плашыны, жакетини чыхарыб туллајараг дивана јыхылыб әлләрилә үзүнү тутур. Ишыг сөнүр.
Дикәр ишыг јананда Һәсәнзадә заводдакы кабинетиндә стол архасында әјләшәрәк габағындакы кағызлары бир-бир охујуб дәркәнар јазыр... Узагдан Рәшидин охуду «Гаракилә» маһнысы ешидилир. Һәсәнзадә бир ан әл сахлајараг маһныја гулаг асыр. Сонра јенә ишинә давам едир. Бирдән маһны кәсилир. Пауза, Фәрәчов тәләсик кәлир.

Ф ә р ә ч о в — Јо... јолдаш директор... О,... о гыз...
Һ ә с ә н з а д ә (Башыны кәскин һәрәкәтлә галдырыр) — Һансы гыз?
Ф ә р ә ч о в — О күнү ишә көтүрдүјүмүз... Наркилә...
Һ ә с ә н з а д ә — Һә, нејләјиб?
Ф ә р ә ч о в — И... И... индичә аз галмышды Рәшиди өлдүрсүн!..
Һ ә с ә н з а д ә — Нә үчүн?
Ф ә р ә ч о в — Де... Де... дејир нијә охујурсан... Рәшид дә би... билирсиниз, зарафатчыл оғланды... Де... дејир сизин кими гә... гәшәнк гыз да маһныја дарыламмы? Гыз бајағыды чилинкәрин бычағыны... көтүруб дүз оғланын үзүнә атасан!.. Ба... башыны гачырмасајды... би... би... биртәһәр олачагды...

Һ ә с ә н з а д ә (Сакит) — Сонра?
Ф ә р ә ч о в — Сонра да гыз ја... јаман пәрт олду... Аз галды ағласын...
Һ ә с ә н з а д ә — Бәс Рәшид нә деди?
Ф ә р ә ч о в — Нә десин... Әввәл бир хејли дуруб бахды... Со... Сонра «бағышлајын, Наркилә ханым,—деди.—Вахт ки... мәним маһным сизи бу дәрәчәдә әсәбиләшдирир, бир дә өмрүмдә охумарам...». Чох... чох хаталы гызды...

Пауза, Һәсәнзадә папирос чыхарыб јандырыр.

Һ ә с ә н з а д ә — Јахшы, сиз кедин...

Фәрәчов чыхыр. Һәсәнзадә галхыб кабинетдә варкәл едир. Телефон зәнки. Һәсәнзадә дәстәји көтүрүр.

Һ ә с ә н з а д ә — Ешидирәм.

Телефон хәттинин о бири тәрәфиндә Нәзакәт ханым көрүнүр.

Н ә з а к ә т — Јәгин ки, данышанын ким олдуғуну танырсыныз.
Һ ә с ә н з а д ә — Таныдым.
Н ә з а к ә т — Сиз бизим сөһбәтимизи Наркиләјә демисиниз?
Һ ә с ә н з а д ә — Хејр демәмишәм. Нечә мәкәр?
Н ә з а к ә т — Хаһиш едирәм демијәсиниз... Сон күнләр о тез-тез әсәбиләшир... Горхурам...
Һ ә с ә н з а д ә — Горхмајын, һеч нә олмаз...
Н ә з а к ә т — Мән сизин ишинизә мане олмурам ки?
Һ ә с ә н з а д ә — Хејр. Мане олмурсунуз.
Н ә з а к ә т — Срағакүн сизлә чох кобуд данышдым...
Һ ә с ә н з а д ә — Ејби јохдур.
Н ә з а к ә т — О күндән бәри мән сизә кин бәсләјә билмирәм. Сизин сәсиниздә елә бир доғрулуг, елә бир үрәк јанғысы һисс едирдим ки...
Һ ә с ә н з а д ә (Сәбирсиз) — Бу сөзләр артыгдыр.
Н ә з а к ә т — Сиз мәни мәзәммәт етмәкдә һаглысыныз. Мән гәддар вә горхаг олмушам (Гыса пауза) Анчаг... Доғруданмы мән она гаршы аналыг һаггымы итирмишәм?
Һ ә с ә н з а д ә (Сәрт) — Билмирәм... Бәлкә дә итирмәмисиниз...
Н ә з а к ә т — Онун үрәји мәнә гаршы буз кими сојугдур... О мәним ону јаддан чыхармағымы тәләб едир!.. Анчаг анд ичирәм ки, мән ону һәмишә о үч ушағымын үчүндән дә чох истәмишәм.
Һ ә с ә н з а д ә — Мән буна инанырам. Кәлин биз бир дә бу барәдә данышмајаг. «Истәмәк» чох сүртүлмүш бир сөздүр.
Н ә з а к ә т (Көз јашлары ичиндә) — Бу дүнјада мәним ән бөјүк арзум онун хошбәхтлији олмушдур. Мән һеч бир заман она көзүн үстүндә гашын вар демәмишәм.
Һ ә с ә н з а д ә (Әсәби һалда онун сөзүнү кәсир) — Иш дә орасындадыр ки, сиз она һеч нә демирдиниз... Онун исә инсанла данышмаға еһтијачы вар иди... Баша дүшүрсүнүзмү, инсанла?! Сиз ана идиниз... Сиз она чох шеј дејә биләрдиниз... (Гыса пауза. Бу сөзләрлә санки Һәсәнзадәнин үзәриндән ағыр бир јүк көтүрүлүр. Јаваш сәслә) О, һәлә һәјатын исти-сојуғуну көрмәмишди... Худпәсәнд дејилди. Ганадлары һәлә бәркимәмишди. О, өзүнә гаршы башгаларында гајғы, фәдакарлыг көрмәк истәјирди... (Гыса пауза). Лакин сиз әринизин јанында онунла данышмаға белә горхурдунуз...
Н ә з а к ә т — Мән зәиф бир гадын идим. Мән азад дејилдим.

Һәсәнзадә — Нә үчүн? Сизи зирзәмијә салыб ағзыны бағламышдылар ки?..

Нәзакәт — Мән һәмишә горху ичиндәјдим. (Бу заман Фәрәч архадан дахил олур. Нәзакәтин сон сөзләрини ешидиб ајаг сахлајыр. Нәзакәт ону көрмүр). Индинин бу саатында да мән бүтүн чидди-чәһдимә бахмајараг өзүмү онун әсарәти алтында һисс едирәм.

Һәсәнзадә — Нә үчүн? Бәјәм о, сизи дөјүб инчидирди?

Нәзакәт — Јох...

Һәсәнзадә — Бәлкә... Ачыг данышдығым үчүн үзр истәјирәм, бәлкә сиз ону чох севирсиниз?

Нәзакәт (Гәти) — Јох. Мән садәчә олараг горхурдум. Мәнә елә кәлирди ки, әкәр бу адам мәни тәрк едәрсә әлим јердән, көјдән үзүләр!

Һәсәнзадә (Әсәби) — Чүнки сиз әсил һәјатдан кәнарда идиниз. Өлкә, халг ағыр күнләр кечирдији һалда сиз јалныз өзүнүзлә мәшғул идиниз! Јалныз өз чаныныз үчүн титрәјирдиниз! Әкәр иш даһа бәркә дүшсәјди бәлкә сиз көрпә гызынызы да атыб гачардыныз!

Нәзакәт (Гәзәблә) — Сиз нә һагла мәнә бу чүр сөзләр дејирсиниз?

Һәсәнзадә — Нә үчүн һирсләнирсиниз? Сиз ки, доғрудан да ону атдыныз!

Фәрәч өскүрүр. Нәзакәт диксинәрәк кери чеврилиб ону көрүр. Гејри-ирадн бир һәрәкәтлә дәстәји архасында кизләдир.

Фәрәч — Сөһбәт кимлә вә нә һаггындадыр?

Нәзакәт ири-ири ачылмыш көзләри илә она бахыб дурур. Фәрәч ејни әда илә тәкрар едир.

Сөһбәт кимлә вә нә һаггындадыр?

Нәзакәт — Сөһбәт... Мәним гызым һаггындадыр...

Фәрәч — Трубканы гој јеринә!

Нәзакәт (Бирдән тәсәввүрәкәлмәз бир гәзәблә) — Гојмурам!.. Бәсдир, ејбәчәр бир кабус кими мәни кечә-күндүз тә'гиб еләдијин. О мәним гызымдыр. Ону мән доғмушам. О мәним дүнјада әввәлинчи вә ахырынчы дәфә севдијим адамын јадикарыдыр!

Фәрәч — Нечә?

Нәзакәт — Мән сәнә нифрәт едирәм!

Фәрәч — Нифрәт едирсән?

Нәзакәт — Мән, һеч бир заман сәни истәмәмишәм.

Фәрәч — Трубканы гој јеринә!

Нәзакәт (Дәстәји даһа да ағзына јахын тутараг) — Гојмурам! Нечә илләрдир сән мәни аналыг һүгугундан мәһрум еләмисән! (Көз јашлары ичиндә) Сән мәни мәчбур еләмисән өз гызымы, онун доғма атасынын евиндән чыхарыб бајыра салым... Сән!

Бу заман Наркилә Һәсәнзадәнин кабинетинә дахил олур. Һәсәнзадә дәрһал дәстәји јеринә гојур. Нәзакәт хапымла Фәрәчин үзәринә дүшән ишыг сөнүр.

Наркилә — Дејин мәним һагг-һесабымы версинләр, даһа заводда ишләмәк истәмирәм.

Һәсәнзадә — Нә үчүн? Рәшид ки, сизә сөз вериб бир дә о маһныны охумасын...

Наркилә — Мән онунла бир јердә ишләјә билмәјәчәјәм.

Һәсәнзадә — Ахы, нә үчүн?

Наркилә (Һәјәчанла) — Чүнки мән сиздән башга һеч кәси севмәк истәмирәм!..

Һәсәнзадә (Күлүмсәјир, зарафатјана) — Һеч кәси севмәк истәмирсиниз, јохса севмирсиниз?

Наркилә (Һәсәнзадәјә узун вә диггәтли бир нәзәр салыр) — Мән сиздән башга һеч кәси севмирәм вә севмәк дә истәмирәм. Инди ајдындырмы?

Һәсәнзадә (Үзү чидди вә кәдәрли ифадә алыр. Күчлә ешидилән јаваш сәслә) — Ајдындыр!..

Бу заман үч нәфәр чаван ишчи дахил олур.

I ишчи (Наркиләјә) — Доғрусу, биз сиздән һејлә һәрәкәт көзләмирдик.

II ишчи — Бәс адам да Рәшид кими оғлана бычаг атар?

III ишчи — Бәлкә сиз ону јахшы танымырсыныз?.. Бүтүн завод онун башына анд ичир...

I ишчи — Бу нечә илин әрзиндә биринчи дәфәдир ки, бизим коллективдә белә һадисә баш верир.

Наркилә (Әсәби) — Ахы, сизә нә дәхли вар?

II ишчи — Нечә јә'ни сизә нә дәхли вар?

Һәсәнзадә — Наркилә ханым тәзә кәлдији үчүн завод һәјаты илә јахшы таныш дејил... (Ишчиләри көстәрәрәк). Бунлар Рәшидин јолдашларыдырлар. Бир бригадада ишләјирләр. Она көрә дә марагланырлар...

I ишчи — Бәлкә, о, сизи тәһгир еләјиб?

Наркилә (Ачыглы) — Јох!

I ишчи — Бәлкә онун маһнысы нәји исә сизин јадыныза салыб?

Наркилә (Өзүндән чыхараг) — Сиз бурада мәнә мәһкәмә гурмаға кәлмисиниз, нәдир?

I ишчи—Мәһкәмә дә гурмаг олар. Сиз ону өлдүрә биләрдиниз!..

Һәсәнзадә (Стулдан галхараг) — Јахшы, ушаглар, үмид едирик ки, о һадисә бир дә тәкрар олмајачаг. Инди исә кәлин бунунла гуртараг. Мән өзүм Рәшидлә данышарам (зарафатјана.) Һәлә десәниз үзр дә истәрәм.

Наркилә (Һәјәчанла) — Нечә? Үзр истәрсиниз? Һеч вахт!

Һәсәнзадә (Ејни зарафатјана ифадә илә) — Мадам ки сизи вәзифәјә мән көтүрмүшәм, демәк һәрәкәтләринизә мән дә чавабдеһәм. Елә дејилми?

Гыса кәркин пауза.

Наркилә (Јаваш сәслә) — Мән өзүм үзр истәрәм...

I ишчи—Вахт ки, өз күнаһынызы һисс етмәјә башлајырсыныз, үзр истәмәк лазым дејил...

II ишчи (Наркиләјә) — Сиз кәләчәкдә көрәчәксиниз ки, Рәшид дә, онун достлары да нечә оғланлардыр...

III ишчи (Зарафатјана) — Онда сиз Рәшидә бычаг јох, күл атарсыныз.

Ишчиләр чыхмаг истәркән биринчи ишчи ајаг сахлајыб Наркиләнин гулағына тәрәф дејир:

I ишчи — Анчаг ону билин ки, Рәшид өмрүндә һеч бир кәси сизин гәдәр истәмәјиб!

Наркилә кәскин һәрәкәтлә башыны дөндәриб оғлана нә исә ачыглы бир шеј демәк истәјир, лакин чаван ишчиләр чыхырлар. Кәркин пауза.

Наркилә (Јаваш вә тәгсиркар ифадә илә) — Бағышлајын.

Чеврилиб тәләсик чыхыр.

Һәсәнзадә (Гызын ардынча узун бир нәзәр салараг) — Нә үчүн һәмишә о кедәндән сонра мән өзүмү бу гәдәр јалгыз, бу гәдәр гәм-

кин һисс едирәм? Елә бил ки, о, бир дә гајытмајачаг... (Гыса пауза) Әкәр бүтүн бунлар беләдирсә нә үчүн мән гәти гәрара кәлә билмирәм? Јохса гаршымда ачылан бу јени баһар сәһәринин гејри-ади көзәллији мәни горхудур? Јохса мән бөјүк инсан мәһәббәтинин гүдрәтинә инанмағы јадырғамышам?

Бәлкә мән ишыгдан горхуб гаранлыға чәкилирәм?

Ишыг јаваш-јаваш азалыр вә нәһајәт сөнүр. Ишыг јананда Наркиләнин отағы көрүнүр. Наркилә нә исә тикир вә радиода охунан маһныја гулаг асыр. Гапы зәнки.

Наркилә (Ишиндән ајрылмајараг) — Кәл.

Сарысач гыз дахил олур.

Сарысач гыз — Салам, Нана... (Ону өпүр...) Вичдансыз... Көрүрсәнми, үрәјим дурмады, јенә дә мән сәни ахтарыб тапдым. (Әтрафа көз кәздирәрәк) Нә гәшәнк мәнзилин вар...

Наркилә — Хош кәлмисән, әјләш...

Сарысач гыз — Бу нәди, јохса өзүнә чеһиз дүзәлдирсән?

Наркилә (Күлүмсәјәрәк) — Аһа...

Сарысач гыз — Нана, сән доғрудан Һәсәнзадәјә кедирсән?

Наркилә — Сән бу суалы бир дәфә дә мәнә вермисән. Бәли, мән ону истәјирәм!

Сарысач гыз — Көрүнүр ки, сизин аранызда мәним билмәдијим, баша дүшмәдијим нә исә вар...

Наркилә — Ола биләр...

Сарысач гыз — Јашлы да олса чох јарашыглыдыр. Јериши, дурушу... сифәти...

Наркилә — Мәсәлә јалныз јарашыгда дејил...

Сарысач гыз — Јарашыгда дејил, јашда дејил, пулда, варда дејил, бәс нәдәдир?

Наркилә — Билмирәм.

Сарысач гыз (Мә'налы бир тәбәссүмлә) — Чох јахшы билирсән. Дүнән заводдан чыхыб евинә кедирди... Киши мәни нә чүр чәзб етмишдисә Додик бајағыды, өзүндән чыхды. (Бәркдән күләрәк.) Сән гысганмырсан ки?

Наркилә — Әксинә... Мән истәјирәм ки, бүтүн гызлар, гадынлар ону көрәндә јерләриндә гурујуб галсынлар... Чүнки о, буна лајигдир.

Сарысач гыз — Доғру сөзүндүр?

Наркилә — Мән индијә гәдәр онсуз нечә јашадығыма тәәччүб едирәм. Инди о, мәним үчүн һавадыр, судур, бүтүн бир һәјатдыр.

Пауза. Сарысач гызын үзү бирдән-бирә гүссәли бир ифадә алыр.

Сәнинлә Додикин әһвалаты нә јердәдир?

Сарысач гыз — Еһ...

Наркилә — Нечә «еһ?»...

Сарысач гыз (Јаваш сәслә) — Мән ондан бүсбүтүн тәнкә кәлмишәм... Һәр күн ејни анекдотлар, ејни шит зарафатлар...

Наркилә — Бәс евләнмирсиниз?

Сарысач гыз — Әввәлләр о, күндә гулағымы дәнк едәјирди ки, «евләнәк, евләнәк», инди исә сусур. Мәнә нә дүшүб, јохса ки, ондан өтрү көзүм учурду...

Пауза. Наркилә тикир. Сарысач гыз пәнчәрәдән бајыра бахыр.

Сарысач гыз — Нана...

Наркилә — Ешидирәм.

Сарысач гыз — Һәсәнзадәјә де, заводда мәним үчүн дә бир иш дүзәлтсин.

Наркилә — Доғру сөзүндүр?

Сарысач гыз (Башы илә тәсдиг едир) — Дүзәлдәр?

Наркилә (Һәјәчанла) — Әлбәттә. Анчаг... билирсәнми орадакылар чох чидди адамлардыр...

Сарысач гыз (Күлүмсәјәрәк) — Горхма... Өзүн билирсән ки, истәјәндә мән дә чидди олмағы бачарырам.

Наркилә (Зарафатјана) — Кәрәк ишә кечикмәјәсән...

Сарысач гыз — Билирәм... Онсуз да һәр күн саат он икијәчән јатмаг мәни безар едиб.

Наркилә (Тикиши бир кәнара гојараг, алудәликлә) — Һәсәнзадә мүтләг дүзәлдәр. Бир јердә ишләрик... Елә мараглыдыр ки, адам һеч билмир күн нечә кәлиб-кечир.

Гыса пауза

Сарысач гыз — Нар, мән чох бәдбәхтәм.

Наркилә — Нә үчүн? Сәнә нә олуб ки?

Сарысач гыз — Билмирәм, кечәләр кәзмәк... танс.. шәраб.. Елә ки, сәһәр јухудан ојанырам, һәр шеј мәнә чискинли пајыз һавасы кими чансыхычы көрүнүр. Елә бил ки, јашамагда һеч бир фәрәһ, һеч бир мә'на јохдур... Ата-ана ишдә... Ев бомбош... галырам авара, билмирәм нејләјим... Бир доңу нечә дәфә сөкүб тәзә модаја саларсан?!

Ағламсыјыр.

Чапыг Додиклә нә гәдәр өпүшмәк олар... Бирдән аз галырам онун да баш-көзүнү вурам-әзәм, өзүмү дә атам дәнизә.

Наркилә — Бир аз јаваш...

Сарысач гыз — Сән зарафата салма, Нар..

Пауза

Аһ... Тәләбәлик нә көзәл иди, Нар... Һеч олмазса сабаһ нә иш көрәчәјини, нә едәчәјини билирдин... Гаршында ониллији гуртармаг кими бир мәгсәд вар иди... Индисә...

Наркилә — Тәләбәлик она көрә көзәл иди ки, бизи бир-биримизә һәлә позулмамыш, тәһриф олунмамыш дујғулар бағлајырды... Евдә күнүмүз нә гәдәр гара олса да мәктәбдә һәр шеји унудурдуг...

Сарысач гыз — Бизи кәсиб али мәктәбә кирмәјә гојмајан о гызын ганыны ичәрдим.

Наркилә — Бир күн кәләчәкди али мәктәби дә гуртарачагдыг, мәсәлә онда дејил.

Сарысач гыз — Бәс нәдәдир?

Наркилә — Һәсәнзадә дејир ки, бизим гурулушумузда инсан чәмијјәтдән, онун мүбаризәсиндән кәнарда галарса һеч бир заман хошбәхт ола билмәз.

Сарысач гыз (Гулагларыны тутур) — Ох, јенә дә тәблиғат...

Наркилә — Јох, мән инди һисс едирәм ки, бу доғрудан да беләдир... Ахы, һамы, бүтүн халг бөјүк бир мәгсәдә доғру ирәлиләмәкдә икән сән бу ахындан нечә кәнарда гала биләрсән?

Сарысач гыз (Далғын) — Мән һеч нә истәмирәм. Һеч нәји сева билмирәм. Нар... Атом әсри һара, севки һара... Әкәр бир дүјмәни басмагла јүз милјонларла инсаны бир анда күлә дөндәрә биләрләрсә, онда нә севки?

Наркилә — Бошла бу бәдбин фикирләри. Сәни инандырырам ки, һәр шеј јахшы олачаг. Бир јердә ишләрик, мәктәбдәки кими јенә дә һәр күн көрүшәрик... Заводун јахшы клубу да вар... Һәр кечә филм көстәрирләр. Лап гијаби института да кирәрик... Һәсәнзадә көмәк едәјәр (Гүрурла). Инди биз даһа әввәлки кими адамсыз дејилик!

Сарысач гыз — Һеч кәсә үрәјим гызмыр, Нар... Мәнә елә кәлир ки, адамлардан милјон верст узаг дүшмүшәм. Атам ишдән сонра бүтүн күн ашнасынын јанында олур. Анамы да гысганчлыг әлдән салыб, күндә гангаралығы, күндә дава, еһ...

Наркилә — Дарыхма, биз онлар кими јашамарыг... Биз өзүмүз үчүн тамам јени бир һәјат гурарыг. Истәјирсән Һәсәнзадәјә дејәк заводда Додик үчүн дә бир иш дүзәлтсин.

Сарысач гыз — Гој чәһәннәм олсун. Бәјәм о, ишләјәндир?

Наркилә — Нә вахтачан атасынын әлинә бахачаг.

Сарысач гыз — Нараһат олма. О дармаједлијә өјрәниб (Галхыр) Мән кетдим Нар...

Наркилә — Нә тәләсирсән?

Сарысач гыз — Партнихаја кедәчәјәм.

Наркилә —Тәзә палтар тикдирирсән?

Сарысач гыз — Сән дә, тәзә палтар үчүн пул һардадыр... Гырмызы донуму сөкдүрүб ајры формада тикдирирәм... Демәк мәним мәсәләми чувахынла данышарсан...

Наркилә — Сурик!

Сарысач гыз — Бағышла... Зәһримара дилим өјрәниб... (Күзкүдә өзүнү сәлигәјә салараг) Нар, үчүнчү дәфәдир ки, гијамәт бир оғланла габаг-габаға чыхырам. Үзүнә бахырам аз галыр јеришини дә итирсин. Мәни күлмәк тутур, о исә гулагларынын дибинә гәдәр гызарыр. Көрүнүр чох үзүсулу ушагдыр... (Гәһгәһә илә күлүр. Нәзакәт кәлир. Сарысач гыза сојуг бир нәзәр салыр. Сарысач гызын күлүшү арвадын бу сојуг нәзәрләри алтында донур.)

Сарысач гыз — Јахшы, Нар. Мән кетдим. Сағ олун.

Наркилә — Хош кәлдин (Сарысач гыз чыхыр) Сән нә үчүн онунла саламлашмадын?

Нәзакәт — Сән бунларла әлагәни кәс, о күнү дә дедим...

Кәркин пауза.

Өзүн дә гајыт евинә.

Наркилә — Мән бир дә Фәрәчин јанына гајыдым?

Нәзакәт — Дедим ки, өз евинә!

Наркилә — Белә сөһбәтләр даһа нәјә лазымдыр. Һәр шеј олуб кечиб.

Нәзакәт — Мән онун стол-күрсүсүнү сәнин отағындан чыхармышам.

Наркилә — Сорушмаг ајыб олмасын, бу күн һардан доғуб?

Нәзакәт — Сән мәнә чәһәннәм әзабы верирсән. Мән һеч јанда өзүмә јер тапа билмирәм... Мән Фәрәчә дә, өзүмә дә нифрәт едирәм. Мән буну она демишәм... Даһа нејләмәлијәм?! (Көз јашлары ичиндә) Он ики илдән артыг иди ки, мән сәнин атаны јухуда көрмүрдүм. Амма инди һәр кечә көрүрәм. Мәнимлә бир кәлмә данышмыр. Сиз мәндән нә истәјирсиниз? Бир чаным вар, әкәр ону вермәклә бу әзабдан гуртара биләрәмсә алын, валлаһ, сизә миннәтдар оларам. Һеч олмазса гәбирдә раһат јатарам. Мән нисәм... анчаг мән, һеч бир шеји билә-билә, өз ирадәмлә еләмәмишәм. Һеч олмазса сән буну баша дүш.

Наркилә (Јахынлашыб әлини онун башына чәкир) — Сакит ол, ана!

Нәзакәт — Гызым! (Она гысылыр).

Наркилә (Мүтәәссир) — Сакит ол, ана!

Нәзакәт — Мән сәнин мәһәббәтини гајтарандан сонра ајры чүр јашамаг истәјирәм...

Наркилә (Меһрибан) — Белә үрәјиназиклик нәјә лазымдыр.

Нәзакәт — Јох, гајытмалысан... Мән сәнин нәфәсини атанын евиндә, өз јанымда һисс етмәјинчә раһат ола билмәјәчәјәм.

Наркилә (Зарафатјана) — Елә фәрз ет ки, әрә кетмишәм.

Нәзакәт — Әрә кетмәк башга, мән сәни бир ана кими бүтүн гајда-гануну илә көчүрмәк истәјирәм. Мән бунун үчүн илләр узуну Фәрәчдән кизлин өз маашымдан гәпик-гәпик кәсиб пул јығмышам. Мән сәни ләјагәтлә әрә верәчәјәм.

Наркилә (Зарафатмы вә ја һәгигәтәнми олдуғу билинмәјән бир севинчлә) — Демәк мәним чеһизим дә олачаг (анасыны өпүр.)

Нәзакәт (Тәәччүблү бир руһи сакитликлә) — Бу нечә илин әрзиндә биринчи дәфәдир ки, сән ананы өпүрсән... Мән дә сәнә аналыг хејир-дуасы верирәм, гызым... Сәни көрүм дүнјаларча хошбәхт оласан.

Наркилә (Үрәјинин дәринликләриндән гопуб кәлән бир истәк вә еһтирамла) — Амин!

Пауза. Наркилә анасына гысылыр вә инди ишыг јалныз онларын үзүнә дүшүр. Санки һәр икисинин көзү нәһајәтсиз узагларда... ејни мәчһул нөгтәјә зилләнмишдир. Һәр икисинин чөһрәсиндә ејни сакит ифадә вардыр.

Наркилә — Јадындадырмы мән дөрд-беш јашларымда олдуғум заман гычымы ит тутмушду. Фәрәч курорта кетмишди...

Нәзакәт (Пычылты илә) — Јадымдадыр.

Наркилә — Јарам симләдији үчүн сән нечә кечә јухусуз галмышдын. Мән исә һеј сәнә нағыл дедирдирдим. Јорулуб әлдән дүшмүшдүн. Бир күн дә маһны охумағыны тәләб етдим... Сән охудун... Охудун... Бирдән сусдун... Бахдым ки, јухуја кетмисән...

Пауза.

Наркилә (Анасына даһа да гысылараг) — О маһнынын јадында галан јерләрини мәним үчүн оху.

Гыса пауза... Биринчи шәкилдәки мусиги давам едир. Ананын хәјалы узагларә учур. Јенә дә заман дајанмышдыр...

Нәзакәт (Аһ чәкир) — Јох, о маһныны јадыма сала билмирәм.

Наркилә (Бирдән руһла) — Фикир еләмә, ана... һәр шеј јахшы олачаг.

Нәзакәт — Мән өмрүмә он өмүр чалајыб сәнин хошбәхтлијин үчүн дишимлә-дырнағымла чалышачағам.

Наркилә — Сағ ол, ана (Ону өпүр). Нечә илләрдир ки, мән сәнин нәфәсини белә јахындан һисс етмәмишдим.

Нәзакәт (Галхыр) — Бу күн јығышыб кәләрсән. Сабаһ кедәрик дәрзијә.

Наркилә — Нә вар ки?

Нәзакәт — Сәнин үчүн дә, өзүм үчүн дә костјумлуг алмышам.

Наркилә (Үрәкдән, лап ушаг кими севинир) — Нә данышырсан... Јахшы материалдыр?

Нәзакәт — Кәрәк хошуна кәлсин... Мәнчә чох јахшыдыр...

Наркилә (Ејни ушаг севинчи илә) — Ахыр ки, мәним дә әјним бир тәзә костјум үзү көрәр...

Нәзакәт — Анан сәнин үчүн һәлә ајры шеј дә алыб.

Наркилә — Нә?

Нәзакәт — Кәләрсән, көрәрсән...

Наркилә — Бәлкә... (Мәзәли бир әда илә ајағына ишарә едир.)

Нәзакәт башы илә тәсдиг едир

Наркилә — Дүнән универмаға кәлән туфлиләрдәндир?

Нәзакәт башы илә тәсдиг едир

Наркилә (Нәзакәти өпәрәк) — Сағ ол, ана. Бир күн мән дә һејлә баһалы туфли кејәчәјими һеч ағлыма да кәтирмәздим. Анчаг... ана, бир мәсәлә вар...

Нәзакәт — Јенә нә мәсәләдир?
Наркилә — Ахы, мән о кишинин үзүнү бир дә көрмәк истәмирәм.
Нәзакәт — Сән онун үзүнү көрмәјәчәксән. Мән аралыг гапыны бағламышам.
Наркилә — Гој елә мән бурда галым...
Нәзакәт — Тәзәдән башлајырсан?..
Наркилә — Јахшы...
Нәзакәт — Һәләлик...
Наркилә — Һәләлик, ана!

Нәзакәт чыхыр. Наркилә онун ардынча узун бир нәзәр салыр. Ишыг тәдричлә азалыр, нәһајәт, Наркиләнин һәјәчанлы, хошбәхт нәзәрләри алтында сөнүр.

Һәсәнзадәнин ејваны. Әтрафда бир төр-төкүнтүлүк нәзәрә чарпыр. Һәсәнзадә шејләрини чамаданлара јығыр. Телефон зәнки. Һәсәнзадә дәстәји көтүрүр. Ишыг ејни заманда телефон хәттинин о бири учунда дәстәји гулағына тутмуш Нәзакәтин үзәринә дүшүр.

Һәсәнзадә — Ешидирәм.
Нәзакәт — Сизи бир дә нараһат еләдијим үчүн үзр истәјирәм.
Һәсәнзадә — Ејби јохдур, бујурун...
Нәзакәт (һәјәчаныны күчлә боғараг) — Билирсинизми, биз барышдыг...
Һәсәнзадә — Тәбрик едирәм. Мән буну көзләјирдим.
Нәзакәт — Ичазә верин сизә дүнјалар гәдәр тәшәккүр едим.
Һәсәнзадә — Мәнә?
Нәзакәт — Әлбәттә... Сизин тә'сиринизолмасајды биз ана-бала арасындакы әһвалат ким билир һаралара кедиб чыхарды... Бәлкә дә һеч вахт барышмаздыг.

Гыса пауза.

Анчаг сиздән бөјүк бир хаһишим вар.
Һәсәнзадә — Бујурун...
Нәзакәт (һәјәчан ичиндә) — Демәјә чәсарәт еләмирәм.
Һәсәнзадә — Үрәјинизә нә кәлирсә дејин.
Нәзакәт — Еләдијиниз јахшылығы ахыра гәдәр апарын.
Һәсәнзадә — Баша дүшмүрәм.
Нәзакәт — Сиз нә гәдәр јахшы инсан олсаныз да, мән онун сизә әрә кетмәсинә разы дејиләм.
Һәсәнзадә — Мән буну билирәм.
Нәзакәт — Сиз аллаһ инчимәјин...
Һәсәнзадә — Инчимирәм..
Нәзакәт — Өзүнүз дејин, инсафдырмы ки, о чүр кәнч гыз...
Һәсәнзадә (Сәбирсиз онун сөзүнү кәсир) — Ајдындыр!
Нәзакәт — Рича едирәм, мәни сәһв баша дүшмәјин... Биз чалышмалыјыг ки, өвладларымызын хошбәхтлији бүтөв олсун. Елә дејилми?
Һәсәнзадә — Еләдир... Әлбәттә, еләдир...
Нәзакәт — Биз хошбәхт олмадыг, һеч олмазса онлар олсунлар... Јалварырам бир васитә илә ону өзүнүздән узаглашдырын. Елә един ки, о бир дә сизин барәниздә дүшүнмәсин... Сиз аличәнаб адамсыныз... Сиз буну бачарарсыныз...
Һәсәнзадә — Мән о барәдә фикирләшәрәм. Анчаг сиз өз сәһвинизи ишдә дүзәлдин... Наркилә сизин билиб таныдығыныздан чох-чох јүксәк бир гыздыр. (Пауза. Дәрин бөһран ичиндә) Сиз онун хошбәхт олмасына чалышын!.. Бунун үчүн әкәр бир чәтинлијә раст кәлсәниз мәнә мүрачиәт еләмәји унутмајын... (Гыса пауза) Мәним үнванымы заводдан сорушарсыныз, дејәрләр...
Нәзакәт — Нечә бәјәм, сиз бир јерә кедирсиниз?
Һәсәнзадә — Бәли, кедирәм.

Нәзакәт — Нечә вахта?
Һәсәнзадә — Һәмишәлик.
Нәзакәт — Нә данышырсыныз...
Һәсәнзадә (Артыг данышмаг онун үчүн чәтиндир) — Башга сөзүнүз јохдур ки?
Нәзакәт (Мүтәәссир) — Кедин, ишиниз һәмишә аванд олсун. Сиз дәјәрли инсансыныз.

Һәсәнзадә дәстәји асыр вә дәрһал папирос јандырыр. О, һеч бир заман индики гәдәр һәјәчанлы көрүнмәмишдир. Биринчи шәкилдәки мусиги јенидән галхыр. Пауза. Һәсәнзадә папирос чәкдикчә онун һәјәчаны, сону көрүнмәјән бир кәдәрә чеврилир. Јашлы бир киши, Фәрәчов вә кечән дәфә Һәсәнзадәнин кабинетиндә көрдүјүмүз үч чаван оглан дахил олурлар.

Јашлы киши — Салам.
Һәсәнзадә — Әлејкәссалам, бујурун, әјләшин...

Кәләнләр отурурлар

Јашлы киши — Бу нә әһвалатдыр әши, дејир кедирсиниз.
Һәсәнзадә (Зарафатјана) — Елә дејирләр.
Јашлы киши — Ијирми илдир бир јердә ишләјирик, үзүмүзкөзүмүз өјрәниб...
Фәрәчов — Ба...а... балача бир сехи бөјүдүб о чүр завод еләмисиниз... И...и...инди ән ја... ја...јахшы вахтында гојуб кедирсиниз.
I чаван — Һарда ишләјәчәксиниз?
Һәсәнзадә — Кәнчә тәрәфдә тәзә завод тикмәк лазымдыр.
Јашлы киши — Дејир өзүн әризә вермисән?
Һәсәнзадә (Гәсдән кишинин сөзүнүн үстүндән кечәрәк.) — Еһ, әј Мурадхан дајы, сәнлә мәнә бу дүнјада тикмәкдән башга ајры нә галыб ки...
Јашлы киши — Тикмәк јахшы шејдир. Анчаг сән нијә өзүнү мәнимлә бир тутурсан... Мән јетмиши вуруб кечмишәм. Амма сән...
I оғлан — Рәшид бајаг кәндләриндән зәнк еләмишди... Сизин кетмәјинизи биләндә јаман пәрт олду...
Һәсәнзадә — Мә'зунијјәтини нә чүр кечирир?
I оғлан — Дејир дарыхырам... Сабаһда, бири күндә гајыдачаг...
II оғлан (Мә'налы тәбәссүмлә) — Дарыхмағынын сәбәби вар...
Һәсәнзадә (Күлүмсәјир) — Нәди ејлә?
I оғлан — Билмирсиниз?
Һәсәнзадә (Гәсдән) — Јох, билмирәм, нә олуб бәјәм?
II оғлан — Нарјадчы гыз кәләндән бәри нә кечәси кечәди, нә күндүзү күндүз...
III оғлан — Лап Мәчнун олуб.
Һәсәнзадә (Гәсдән) — Наркиләни дејирсиниз?
I оғлан — Анчаг гызын онунла улдузу барышмыр ки, барышмыр... Рәшиди көрәндә елә бил чини галхыр. Иллаһдакы охујанда.
II оғлан (Мә'налы тәбәссүмлә) — Бунлар Рәшидин хејриндәдир.
I оғлан — Хејриндәдир?
II оғлан (Философанә бир көркәм алараг) — Бәс нечә...
III оғлан (Һәрарәтлә) — Сән дә ағ еләмә. Нәји хејриндәди, аз галмышды кишини вуруб өлдүрсүн...
II оғлан — Сиз һәлә ушагсыныз... Мән белә романлары чох охумушам.
III оғлан — Гыз нервинниди, вәссалам...
II оғлан — Хејр а... нервин бура дәхли јохдур. (Биличи әдасы илә) психоложи!

Пауза. Һәсәнзадә икинчи оглана бахыр. Сонра көзләрини огландан чәкәрәк папирос јандырыр. О, өз дәрин кәдәринә галиб кәлмәјә чалышыр.

I о ғ л а н — Биз кәрәк ону һәмкарлар иттифагына көтүрәк.

II о ғ л а н — Көтүрмәјинә, көтүрәк, анчаг һәмкарлар иттифагынын мәһәббәтә нә дәхли вар?

I о ғ л а н (Өткәм) — Чох дәхли вар!.. Әкәр о, бир тәшкилатын үзвү олса коллективә даһа тез исинәр. Адамлара дәвә налбәндә бахан кими бахмаз.

III о ғ л а н — Тәзә кәлән вахт сөз-зад демәк олмурду. Инди хејли дәјишиб.

J а ш л ы к и ш и — Гызын ағлы олса чәм-хәм еләмәз... Бу маһаллда Рәшид кими оғлан јохдур.

II о ғ л а н — Әлбәттә...

Ф ә р ә ч о в — Рәшиди ву...ву... вурар өлдүрәр... Дә... дәли шејдир.

Һәсәнзадә (Сәрт) — Бура бах, Фәрәчов, әкәр бир дә сәнин о гыз барәсиндә бу чүр сөзләр данышдығын гулағыма чатса, биринчи нөвбәдә мәнә чаваб вермәли олачагсан... Елә билмә ки, мән ајры планетә көчүрәм, Һәмишә заводла әлагә сахлајачағам.

J а ш л ы к и ш и — Әлбәттә... завод сәнин баландыр...

һ ә с ә н з а д ә — Әкәр мәним хатирими истәјирсинизсә, о гыздан муғајат олун. Ағыллы гыздыр. Чалышын, хошбәхт олсун (Гыса пауза. Папирос чәкир). О, башга шәраитдә бөјүмүшдүр.

J а ш л ы к и ш и — Сән бизә пис адам тапшырмазсан. О гызы көзүмүз үстә сахлајачағыг.

II о ғ л а н — Лап архајын олун.

Гыса пауза. Һәсәнзадә ағыр дүшүнчәдән башыны галдырараг.

һ ә с ә н з а д ә — Билирсиниз ки, Рәшиди мән дә чох истәјирәм.

I о ғ л а н — Сиз ону гијаби политехник институтуначан апарыб чыхармысыныз.

һ ә с ә н з а д ә — Әкәр Наркилә илә улдузлары барышса мән дә шад оларам.

I о ғ л а н — Јә'ни демәк истәјирсиниз ки...

III о ғ л а н — Һә... дә...

һ ә с ә н з а д ә (Биринчи оғлана хитабән) — Мәнә дә елә кәлир ки, бу мүмкүндүр вә сиздән хаһиш едирәм о барәдә мәним дә рә'јими Рәшидә билдирәсиниз.

I о ғ л ан — Баш үстә.

Гыса пауза

һ ә с ә н з а д ә — Мән талејә инанмырам. Мәнә елә кәлир ки, бизим хошбәхтлијимиз әксәр һалларда бир-биримиздән асылыдыр...

J а ш л ы к и ш и — Еләдир, гардаш, еләдир. Әкәр һамы сәнин кими дүшүнсәјди, дүнја чәннәт оларды (Гыса пауза). Јахшы адамлар һәмишә јахшы ишләр јадикар гојуб кедирләр.

Әввәл о, сонра да о бириләр галхырлар

Сәнин бизим бојнумузда һаггын чохдур. Кет, ишин һәмишә аванд олсун...

һ ә с ә н з а д ә — Сағ олун...

J а ш л ы к и ш и — Сәнә јахшы јол...

Һәсәнзадә һамысы илә әл тутушур. Адамлар чыхырлар. Һәсәнзадә бир нечә санијә һәрәкәтсиз дајаныр. Онун көрүнүшү чох кәдәрлидир. Биринчи шәкилдәки мусиги јенидән башлајыр. Һәсәнзадә шејләрини јығышдырмаға давам едир. Отағын ишығы азалыр вә јарымгаранлыгдан Хуршуд ханым чыхыр. Ишыг онун вә Һәсәнзадәнин үзәринә дүшүр

Х у р ш у д х а н ы м — Нә үчүн евләнмәдин? Ахы, о сәни севир.

һ ә с ә н з а д ә — Доғрудур... Лакин бу, ғејри-ади бир мәһәббәтдир

(Гыса пауза). Тәбиәт севәнләр арасында гәрибә тәнасүб јарадыр: бу тәнасүб позулдугда исә икисиндән бириндә мәһәббәт даһа тез гочалар. Даһа тез мәһв олур ки, бу да чох кәдәрли бир һалдыр...

Х у р ш у д х а н ы м — Сән чаванлыгда мәһәббәт барәсиндә бу чүр сакит, бу чүр сојуг мүһакимә јүрүтмәздин...

һ ә с ә н з а д ә — О заман бу дујғулар һамысы торпагдан тәзә-тәзә баш галдыран көрпә отлар үзәринә дүзүлмүш баһар шеһләри иди. Јај күнәши онлары чохдан гурудуб! Гышда дүшән шеһ исә донуб буз олур...

Х у р ш у д х а н ы м — Сән кедирсән, бәс о јазыг гызын һалы нечә олачаг? Мәкәр бу, сәнин тәрәфиндән худпәсәндлик дејил?

һ ә с ә н з а д ә — Јох! Мәним кетмәјим әдаләтин һөкмүдүр. (Гыса пауза). Дүнјада ата-ана нәвазиши көрмәјән о кәнч гыз, мәнә көјдәндүшмүш бир мәхлуг, бир аллаһ кими бахыр (Зарафатјана). Инди әкәр бу «аллаһ» өз гүдрәтиндән суи-истифадә едәјиб онун сәадәтини оғурласа бәс инсафы һарда галды?

Х у р ш у д х а н ы м — Ахы, о, өз хошбәхтлијини сәндә көрүр...

һ ә с ә н з а д ә — Доғрудур. Лакин бу дујғунун өмрү о гәдәр гысадыр ки... (Пауза). Јох, сонракы пешманчылыгдан индики әзаб мин дәфә јахшыдыр! (Гыса пауза). Бир вәтәндаш олараг мәним үчүн әсас мәсәлә онун һәјаты, инсанлары дүзкүн дәрк етмәсидир!

Х у р ш у д х а н ы м — Сән бу мәсәләни артыг һәлл етмиш олдуғуну күман едирсән?

һ ә с ә н з а д ә — Мән бунун үчүн әлимдән нә кәлә билирдисә, һамысыны етдим. Ардыны исә... һәјат өзү давам етдирәчәк! Мән ону јахшы инсанлар арасында гојуб кедирәм! (Машын сигналы. Гапы зәнки. Шофер дахил олур. Хуршуд ханым чәкилир.)

Ш о ф е р — Һазырсыныз?

һ ә с ә н з а д ә — Бәли, һазырам.

Шофер ики чамадан көтүрүб чыхыр. Һәсәнзадә пенчәјини кејәрәк бош отаға сон нәзәр салыр. Ишыг тәдричлә сөнүр. Ишыг јананда исә Наркиләнин отағы көрүнүр. Наркилә ејни һәвәслә тикир. Гапы зәнки. Гыз јүјүрүб ачыр. Һәсәнзадә дахил олур. Наркилә бир ан донуб галыр

Н а р к и л ә — Көзләримә инана билмирәм. Сиз дә мәним отағыма кәләрмисиниз. (Өзүнү Һәсәнзадәнин үстүнә атараг һәр ики әли илә ондан јапышыб үзүнү синәсинә јапышдырыр). Ај аллаһ... Мән нә гәдәр хошбәхтәм... Мәним әзизим, һәјатым... (Севинчиндән каһ күлүр... каһ көзләри јашарыр.) Бу күн мәним нә хошбәхт күнүмдүр... Сиздән бир аз габаг да анам кәлмишди.

һ ә с ә н з а д ә (Бирдән чанланараг) — Доғруданмы?

Н а р к и л ә — Бәс нечә... Узун иширдир... Елә индичә сизә зәнк едәчәкдим. Анам тә'кидлә мәним кери гајытмағымы истәјир. Һәтта Фәрәчин стол-мустулуну да мәним отағымдан чыхарыб, аралыг гапыны бағлајыб.

һ ә с ә н з а д ә — Бәс сән нә чаваб вердин?

Н а р к и л ә — Мән сәнинлә мәсләһәтләшмәк истәдим... Гајыдым, јох...

һ ә с ә н з а д ә — Әлбәттә, гајытмаг лазымдыр...

Н а р к и л ә — Фәрәчин ачығына мән дә гајытмаг истәјирәм.

һ ә с ә н з а д ә — Фәрәчин ачығына нә үчүн... Ананын хатиринә гајытмаг лазымдыр. Мадам ки пешман олуб...

Н а р к и л ә — Еһ... билирсиниз нечә пешман олуб... Дејир мән сәни өз ата евиндән кәлин көчүрмәк истәјирәм, јаман дәјишилиб.

һ ә с ә н з а д ә — Белә дә көзләмәк оларды... Ана... анадыр.

Наркилә—Көрүнүр, еләдир (Гыса пауза. Һәсәнзадәјә һәјәчанла бахараг). Мән сизи бу кичик, јохсул отағыма һеч јарашдыра билмирәм. Елә бил ки, ајдан кәлмисиниз Кәлин әјләшин.. Мәним ајдан кәлән әзизим (һәр икиси отурур). Мән евимизә гајыдандан сонра сиз дә тез-тез бизә кәләрсиниз... Еләми?

Һәсәнзадә — Вахт олар кәләрәм.

Наркилә — Вахт олар нәдир... һәр күн кәләчәксиниз. (Бир сирр ачырмыш кими јавашчадан). Анам даһа сизин көлкәнизи гылынчламыр...

Һәсәнзадә (Мүкәддәр тәбәссүмлә) — Доғруданмы?!

Наркилә — Бир кәлмә дә пис сөз демир.

Һәсәнзадә — Мән буна чох шадам.

Наркилә — Мән билирдим ки, анам әввәл-ахыр баша дүшәчәк... (Онун әлиндән јапышараг) ахы, сизә нечә пис демәк олар... Еһ... бу күн.. Сурик дә кәлмишди...

Һәсәнзадә — Нә дејирди?

Наркилә — Ишләмәк истәјир. Заводда онун үчүн бир иш тапылар?

Һәсәнзадә — Тапылар.

Наркилә — Онда дүзәлдин. Валлаһ, пис гыз дејил...

Һәсәнзадә блокнот вә гәләм чыхарыб нә исә јазараг кағызы чырыб Наркиләјә верир.

Һәсәнзадә — Верәрсиниз Фәрәчова, дүзәлдәр...

Наркилә — Мәктуб нә үчүн? Сабаһ өзүнүз чағырыб тапшырарсыныз...

Һәсәнзадә (Өзүнү топлајараг) — Өзүм кедирәм...

Наркилә (Бирдән тутулараг) — Һара? (Јалныз инди Һәсәнзадәнин јол палтарында олмасынын фәргинә вараpaг) Олмаја Ајдыны көрмәјә кедирсиниз?

Һәсәнзадә «јох» мә'насында башыны булајыр

Һәсәнзадә — Тәзә иш јеринә.

Наркилә — Баша дүшмүрәм, нечә «тәзә иш јеринә?».

Һәсәнзадә — Кәнчә тәрәфдә бөјүк семент заводу тикилмәлидир, мәни ора дәјишибләр...

Наркилә (Гејри-ихтијари) — Бәс мән?!

Һәсәнзадә (Онун әлиндән тутараг) — Сиз бурада галырсыныз...

Наркилә (Дәһшәт ичиндә әлини Һәсәнзадәнин әлиндән гопарараг гышгырыр) — Јох... јох... Истәмирәм! Галмаг истәмирәм! Мән... сизсиз јашаја билмәрәм. (Бирдән бөһран ичиндә күләрәк) Јохса сиз мәни сынамаг истәјирсиниз?

Һәсәнзадә — Сизин сынанмаға еһтијачыныз јохдур.

Наркилә (Өз-өзүнә данышырмыш кими) — Демәк кедирсиниз...

Гыса вә кәркин пауза

Һәсәнзадә (Онун әлиндән тутараг) — Гулаг асын, көрүн мән нә дејирәм.

Наркилә (Әлини онун әлиндән гопарараг) — Лазым дејил!.. Һеч нә демә!.. Һеч нә... (Көзләриндән сакит-сакит јаш ахыр). Сиз кетмәли идиниз... Сиз һәддиндән артыг јахшы адам идиниз. Сиз гала билмәздиниз...

Һәсәнзадә — Елә демәјин...

Наркилә — Јох, нараһат олмајын. (Көз јашлары сакит-сакит ахыр). Сиз кетсәниз дә һәр шеји өзүнүзлә апармырсыныз... Сиз мәним һәјатымда чох шеј гојуб кедирсиниз.

Һәсәнзадә — Рича едирәм һәјәчанланмајын...

Көз јашлары даһа шиддәтлә төкүлүр

Наркилә — Дедим ки, нараһат олмајын... Мадам ки сиз белә едирсиниз, демәк, белә дә лазымдыр. Гој мәним көз јашларым сизин сәфәринизи кәдәрли еләмәсин. Сиз онсуз да бу дүнјада аз дәрд чәкмәмишсиниз (көз јашлары ичиндә күлүмсәјир). Мән Сәмәндәр гушу кими сизин одунуза јанмаг истәјирдим. Сиз буну истәмәдиниз. Чүнки сиз һәддиндән артыг јахшы адам идиниз... (Бајырда машын сигналы. Һәсәнзадә галхыр). Јох, бирчә дәгигә дә дајанын... Әкәр бу дүнјада инсаф, әдаләт варса, гој сизин бирчә оғлунуз јер үзүнүн ән хошбәхт адамы олсун. Сизин гәлбиниз бир дә гәм көрмәсин. Сиз һәмишә... кечә дә, күндүз дә мәним јанымда олачагсыныз. Мәнимлә олачагсыныз (Шиддәтли көз јашлары ичиндә күлүмсәјир.) Ахы, мән сизсиз нечә јашаја биләрәм?

Һәсәнзадә (Һәјәчанла) — Наркилә...

Наркилә — Јох, сусун. Сиз өз сөзүнүзү демисиниз... Мәним исә сизә сөзүм чох иди... Сизин вахтыныз јохдур... Лакин сиз һарда олурсунуз-олун мән һәр күн бу сөзләри сизә дејәчәјәм.

Һәсәнзадә — Рича едирәм, һәјәчанланмајын.

Наркилә (Көз јашлары ичиндә күлүмсәјир) — Ким дејир ки, мән һәјәчанланырам?! Әксинә... Мән һеч бир заман өзүмү бу гәдәр сакит һисс етмәмишәм! Мәним мәһәббәтим әбәдијјәтә говушмушдур! Мән онун сабитлијини, көзәллијини, әбәдилијини һеч бир заман бу гәдәр ајдын һисс етмәмишдим... (Онун голларындан јапышараг) Инди исә кедин, гатара кечикирсиниз... (Һәсәнзадә чыхыр. Биринҹи шәкилдәки мусиги јенидән башлајыр. Ишыг тәдричлә азалыр вә сөнүр...).